

V.U. Omer Vilain - Rogierlaan 38/11 - 8400 Oostende

DE PLATE

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

lid van de unie der belgische periodieke pers

maritiem tijdschrift

Neptunus v.z.w.

Postbus 17

8400 Oostende

Tel. en Fax: **059/80.66.66**

e-mail: **vzw.neptunus@pi.be**

Neptunus een Belgisch Maritiem tijdschrift

Met informatie

..... over de **Marine**

..... over de **koopvaardij**

..... over **vreemde oorlogsbodems**

..... over ons **maritiem verleden**

..... over de **havenactiviteiten** en

over nog zoveel meer **interessante maritieme aangelegenheden**

Abonneer U

of schenk uw vrienden of kennissen een abonnement

Jaarlijks abonnement: **€ 15**

Beschermd abonnement: **€ 20**

Weldoend abonnement: **€ 30**

te storten op rekening **473-6090311-30**
van Neptunus, Postbus 17, 8400 Oostende

DE PLATE

**TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.**

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 34

NUMMER 9

MAAND september 2005

Prijs per los nummer: € 1,50

IN DIT NUMMER

- blz. 152: **S. VAN DAELE**: De Beau-Site...Beau en Site tegelijk.
- blz. 156: **R. JANSOONE**: Oostende en de zeevisserij tijdens de Eerste Wereldoorlog (15).
- blz. 162: Verbetering.
- blz. 163: **O. VILAIN**: Oudste en jongste lidkaart van "De Plate".
- blz. 164: **R. WEISE**: Ik was 11 in 1940.
- blz. 178: **S. IPPEL**: Uit mijn oude doos (9)
- blz. 180: **N. HOSTYN**: Nog Oostende (kijk)boeken bekeken.

KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Verantwoordelijke uitgever: . Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : 380-0096662-24

750-9109554-54

000-0788241-19

Het Bestuur

Erevoorzitters:

August VAN ISEGHEM, Ijzerstraat 1, 8400 Oostende.

Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Walter MAJOR, Kastanjelaan 52, 8400 Oostende, tel. 059707131.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@pandora.be

Penningmeester:

Simone MAES, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Leden:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Serge VAN DAELE: Coupurestraat 7, 8450 Bredene.

Roger JANSOONE: Eikenlaan 12, 8480 Eernegem.

Omer VILAIN: Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Rudi WEISE: Voorhavenlaan 1/14, 8400 Oostende.

Simon IPPEL: Verenigingstraat 161, 8400 Oostende.

Norbert HOSTYN: Directie Musea, p.a. H. Serruyslaan 18a, 8400 Oostende

SEPTEMBER-ACTIVITEIT

De Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate heeft de eer en het genoegen zijn leden en belangstellenden uit te nodigen tot de volgende avondvoordracht op

donderdag 29 september 2005 om 20.00 uur

in de conferentiezaal van de V.V.F., Kanunnik Dr. Louis Colensstraat 6, 8400 Oostende.

Onderwerp: **H2Oostende**

Spreker: dhr. **Dirk BEIRENS**

Dirk BEIRENS is al 25 jaar lid en vanaf dit jaar effectief lid van De Plate. Hij is ook stichten lid van de gidsenkring Lange Nelle.

Voor onze kring hield hij al drie voordrachten: in 1994 over "Karel Jonckheere", in 2003 "Leopold II, levensecht en karikaturaal" en in 2004 "Gaston Duribreux, romancier-hotelier".

Hij begeleidde ons ook op een wandeling door "zijn" Zandvoorde en in april l.l. ontdekten wij met hem onze binnenstad tijdens een Kroefeltocht.

Dirk BEIRENS stond ook, samen met Erwin MAHIEU, in voor de tentoonstelling H2Oostende in de Venetiaanse Gaanderijen (30 okt 2004-09 januari 2005).

H2 Oostende vertelt de watergeschiedenis van Oostende van de 17^e eeuw tot heden. Hoe werd water gebruikt in de verdediging van de stad? Waarom waren de spoelpolders en kanalen zo belangrijk voor onze havenstad?

Waar kwam en komt het drinkwater van Oostende vandaan, hoe werd het verdeeld en gecontroleerd? Welke betekenis had het Thermaal water voor de stad?

Wat deed Oostende op het vlak van riolering om de hygiënische omstandigheden te verbeteren? Hoe gebeurde de waterzuivering?

Het verhaal van Oostende is ook gedeeltelijk dat van andere steden, maar de "Stad aan Zee" neemt een unieke positie in door haar ligging, haar toeristische en economische functies.

Via een aantal organisaties dat zich inzet voor een eerlijker en efficiënter waterbedeling, wordt de link gelegd met de waterproblematiek.

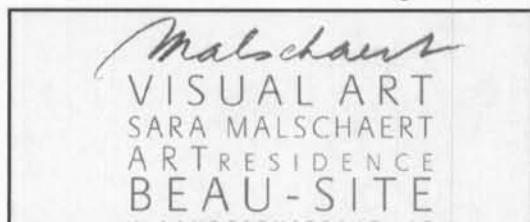
Aan de hand van beeldmateriaal, archiefstukken, historische objecten en hedendaagse infrastructuur getoond tijdens de gelijknamige tentoonstelling in de Venetiaanse Gaanderijen moet duidelijk worden dat een efficiënt waterbeheer van levensbelang is voor onze samenleving;

Een avond om van te watertanden en zoals steeds is de toegang vrij en kosteloos voor alle belangstellenden.

DE BEAU-SITE...BEAU EN SITE TEGELIJK

door Serge Van Daele

Sedert 15 mei 2005 heeft de Beau-Site zijn art-decograndeur weer teruggevonden. De bezieler van dit multifunctionele artistieke project is de Vlaams-Nederlandse kunstenaar Frans Malschaert. In 2000 bleek het souterrain, de gelijkvloerse verdieping en één hoog te koop te staan. Malschaert zag zijn kans. ARTresidence Beau-Site is een kunstgalerie geworden die kan gehuurd worden voor culturele manifestaties, diners en recepties. Met een oppervlakte van 1000 m² en eindeloos zeezicht is deze zaak voorzien van een galerie, een atelier, twee exclusieve gastenkamers en een waterbassin.

De galerie is voorzien van ADSL en is daarmee een perfecte werklocatie voor vergaderingen of presentaties. In de kunstbistro komt de gastronom aan zijn trekken met fijne aperitiefhapjes, kaasschotels en pasta's. Daarmee komt het 'culinaire' aspect terug tot zijn waarde op een plaats die meer dan 127 jaar een locatie is geweest van verfijnd culinair genot.

In de jaren tachtig en negentig was de Beau-Site een afdeling van de –toen nog- Stedelijke Hotelschool van Oostende. Ik had het voorrecht er enkele jaren te mogen les geven en vulde zo mijn gastronomische geschiedenis langzaam op met documenten en foto's uit de rijke geschiedenis van dit stukje "Zeedijk".

De geschiedenis van de Beau-Site gaat gepaard met de opkomst van het verblijfstoerisme in Oostende. Als we de 'belle-époque' situeren tussen 1888 en 1912 dan is dit ook het echte hoogtepunt van het kuuroordtoerisme aan onze kust. We mogen de Engelse invloed van toen niet uit het oog verliezen. Het aanprijzen van zeewater als een wonder der natuur tegen talloze kwalen blijkt een uitvinding te zijn van Engelse geneesheren. De Europese aristocratie had geen bezwaar om op geregelde tijdstippen enkele glazen –toen nog- puur zeewater op te sloppen. De zilte zeesmaak werd 's avonds toch weer weggespoeld met friskoele champagne in de weelderige salons en restaurants van de opkomende luxehotels te Oostende. Grote inspirator tot het bouwen van hotels was uiteraard Leopold II. Wat aan de Franse Zuidkust mogelijk was moest ook kunnen te Oostende.

Het stuk grond gelegen tussen de Louisastraat en de Vlaanderenstraat is altijd gedomineerd geweest (tot aan WOII) door 3 hotels. Zie foto hierboven. Uiterst rechts het hotel du Kursaal, in het midden het hotel de Russie en ernaast op de hoek van de Zeedijk met de Louisastraat het Premier Grand Hotel des Bains. We dienen op te letten met de benaming 'des bains', want ze vormt het onderwerp van weeral een interessant artikel.

Oostende heeft o.a. gekend:

-Hotel des Bains

Het vroegere Hotel Europe. Hoek Koningstraat en Kimmelbergstraat.
Statig hotel in belle-époque stijl. Na WOII als goed uitgerust familiepension.

Een kritische gast schreef op een postkaart: op 08-09-1949: ...'Ici les empreintes de la guerre restent profondes et la reine des plages ne merite plus son nom'...

Later nogmaals gewijzigd in Hotel Cambridge.

-Hotel des Bains

Hotel des Bains gebouwd in 1880.

Het eerste echte luxe hotel. Rond 1900 werd het Continental met nog een verdieping erbij.

Werd later "de" Continental.

Maar voor dit artikel baseren wij ons op het "**Premier Grand Hotel des Bains**". Wanneer het gebouwd werd kon ik niet achterhalen maar feit is dat het reeds vermeld wordt in de "liste officielle" met het benaderend aantal van 193 geboekte gasten voor het seizoen 1883. Ook het hotel Beau-Site komt er in voor met 410 logies in 1883.

Het hotel de Russie was ouder want in 1878 komt ze voor in het gedicht "Les hôtels d'Ostende"-Chant des Commissionnaires. (Zie De Plate 87-4), samen met de oudste hotels van Oostende o.a. St. Denis, Mertian, Marion, Hotel du Rhin. In het gedicht volgende passage: 'ou bien un autre vous crie, messieurs, hôtel de Russie'.

In 1900 was de uitbater van het Premier Grand Hotel des Bains Hubertus Gilissen. Als gewiekst zaakvoerder slaagde hij er in om in 1902 het hotel de Russie te laten incorporeren in zijn hotel en daardoor de capaciteit gevoelig te verhogen.

H. Gillissen droomde van nog mooier en grootser en liet een nieuw hotel ontwerpen. Het Premier Grand Hotel des Bains werd afgebroken en het Majestic Palace hotel kwam in de plaats.

Een klasse hotel voor die tijd met 250 kamers waarvan 85 met badkamer!

Door de bouw van de Majestic had Gilissen het hotel de Russie niet meer nodig en het werd prompt opgekocht

door Auguste Declerck die de naam veranderde in hotel du Kursaal. Aangezien het hotel ernaast-hotel Beau-Site- ook eigendom was van A. Declerck werden de twee hotels een jaar later samengevoegd tot één hotel: het statige hotel du Kursaal et Beau-Site. Dit hotel zou fungeren tot september 1939. In de mobilisatieperiode kwam er een tijdelijk hospitaal en vluchtelingenopvang en vanaf juli 1940 werd het volledig gesloten.

Auguste Declerck moet een zeer ondernemend man geweest zijn.

Op een bepaald moment had de "Groep Declerck" 5 klasse hotels in eigendom: de Continental, de Splendid, de Beau-Regards, de Kursaal et Beau-Site en later nog de Majestic. 500 personeelsleden waren in loondienst in de topjaren!.

Het hotel Kursaal et Beau-Site was het kleinste van de groep met 150 bedden maar vooral gekend voor zijn fijne gastronomie.

Op de foto hierboven bemerkt u de grote luifel die het restaurant

beschermde tegen het zonlicht. Op deze plaats is de actuele Beau-Site gelegen. Op de hoek van de Vlaanderenstraat was er jaren lang een linnenwinkel gevestigd tot er een filiaal kwam van Thomas Cook Reisbureau tot aan WOII.

WO II betekende het einde voor de grote luxehotels in Oostende. Door de talloze vernietigingen ten gevolge van de bommen, en het opzetten van de Atlantische Muur werden heel wat hotels op de Zeedijk naar de sloophamer verwezen. Dit was ook het geval voor het hotel Kursaal et Beau-Site.

In de plaats kwam de statige 'Résidence Beau-Site'.

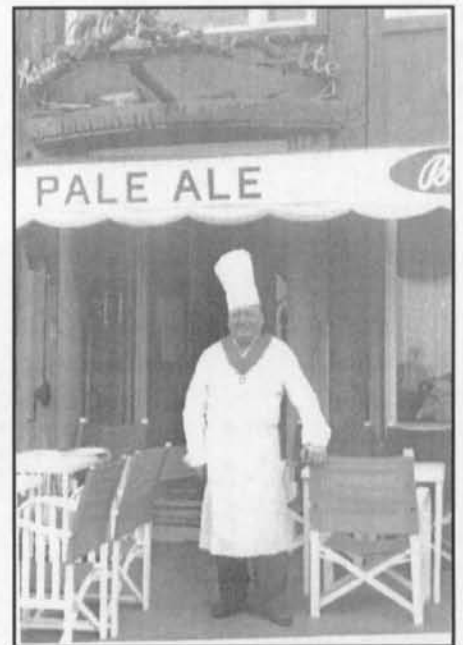

Een statig appartementsgebouw met een eerder kleine Horeca-voorziening in vergelijking met wat het vroeger ooit was!

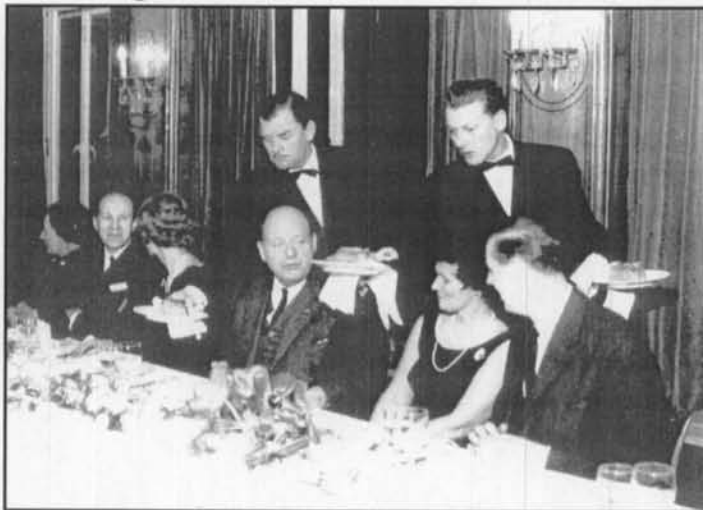
Bemerk dat de hoektoren van de Majestic verdwenen is in de oorlog maar dat er nu één staat op de nieuwgebouwde Résidence Beau-Site. De Belgische vlag wapperde er dagelijks tot in de jaren zestig.

Oorspronkelijk wilde men de 'grandeur' van vroeger terugbrengen in het restaurant, doch dat lukte nog niet in de jaren vijftig. Het pand deed vooral dienst als tea-room. Daar zou verandering in komen met de komst van Dhr Jacques Bastin. Hij was zaakvoerder van een hotel –de Bodéga-in Bukavu – Belgisch Kongo- maar moest onverwijld terug naar België komen met de oproer van de onafhankelijkheid.

Op 6 juni 1962 opende hij een volledig nieuw ingericht restaurant terug met de naam "Beau-Site".

Jacques Bastin was een uitstekende kok die de naam en faam van het restaurant Beau-Site opkrikte. Goede vriend van burgemeester Jan Piers kwamen er dan ook geregeld

personaliteiten naar het restaurant om te genieten van culinaire hoogstandjes. Foto hiernaast: de Franse ambassadeur Mr Lacoste met echtgenote samen met Mr en Mevr Piers op de bovenverdieping van de Beau-Site.

Het restaurant genoot grote faam in de jaren zestig maar door het plotse overlijden van Dhr Bastin kwam er prompt een einde aan de uitbating. De zaak stond een jaar leeg, werd dan terug een tijd middenklasse restaurant, daarna tea-room, zelfs een tijdje café om midden de jaren zeventig getransformeerd te worden naar een Balkan restaurant waar men grill

specialiteiten kon verkrijgen, met wisselend succes. De uitbater vertrok met de noorderzon en de zaak stond terug geruime tijd leeg.

De bovenverdieping van de Beau-Site begin jaren zeventig.

In 1985 stijgt het aantal leerlingen aan de Stedelijke Hotelschool tot boven de 500. De school aan de Leopold III-laan wordt te klein bevonden en het stadsbestuur moet zoeken naar een oplossing om de leerlingen te huisvesten en te voorzien in degelijke werklokalen.

Dankzij het enthousiasme van toenmalig directeur, wijlen Dhr Decleyre, en de

vastberadenheid van onderwijsschepen R. Bonnel om van de Oostendse hotelschool "de" school te maken in België, engageert de stad zich om de Beau-Site te huren en in te richten als pedagogisch lokaal met didactisch restaurant en keuken. Van dat engagement komt uiteindelijk zeer weinig in huis! Het is de Unie van Oud-leerlingen die zeer dikwijls moet bijspringen met materiële en financiële hulp! De laatstejaars leerlingen krijgen er les. Zowel praktijk als theorie.

De Vintage Club richt er weelderige wijndegustaties in met culinaire hoogstandjes!

Bemerk de typische compartimenten van het Balkan restaurant op de benedenverdieping. De keuken is nu kunstatelier. Zie foto hieronder.

De hotelschool blijft er tot 1997 om daarna terug te keren naar de Leopold III-laan.

Daarna staat het gebouw leeg tot het opgekocht wordt door F. Malschaert in 2000. De transformatie duurt 5 jaar. Open en luchtige ruimtes met visueel contact tussen de diverse etages maken van deze zaak een nieuwe 'place to be' in de Oostendse kunstwereld!

Van één onderwerp zijn we zeker: de naam 'Beau-Site' is nog lang niet verdwenen uit het Oostendse horeca- en kunstjargon. Men zegge het voort...

23. DE BEVRIJDING VAN OOSTENDE

Met het uitschakelen van Oostende en Zeebrugge als uitvalsbasis voor Duitse U-boten, was voor de geallieerden een groot gevaar afgewend. Het zou maanden duren vooraleer de Duitsers de havenversperring zouden hebben opgeruimd, en intussen zou de oorlog allicht beëindigd zijn met een overwinning van de geallieerden, althans zo hoopten zij ... maar dat was in het begin van 1918 niet zo evident. In beide kampen begon oorlogsmoeheid, uitputting en ontbering te knagen aan het moreel van de bevolking en van de troepen. Merkwaardig was wel het feit dat dit blijkbaar het minst van al optrad in Duitsland, waar de oorlogspropaganda, de desinformatie en de volksmisleiding zodanig veel greep hadden op de bevolking dat de legerleiding tot op het laatst de Duitsers kon wijs maken dat de zo vurig verhoopte "Endsieg" vooralsnog in het bereik lag. Achteraf zou Duitsland (en onrechtstreeks ook de rest van Europa) hiervoor een zware tol betalen : na de nederlaag waren de verbijstering en het ongeloof onder het Duitse volk zo groot dat dit onvermijdelijk diepe wonden en frustraties moest teweegbrengen.

Om doeltreffend te zijn, moet propaganda wel berusten op enkele duidelijk waarneembare feiten en argumenten. Zoals eerder aangestipt, hield dit in het voorjaar van 1918 vooral verband met het massaal overbrengen, naar het westelijk front, van geharde en ervaren troepen die, door de ineensstorting van het Tsarenrijk, vrijgekomen waren aan het Oostfront. En de andere troef – althans tot in mei – was de onbeperkte duikbootoorlog, die de geallieerde maritieme aanvoerlijnen ernstig ontredde. Wat anderzijds ook bijdroeg tot de stugge vastberadenheid van Duitsland, was het "14 punten programma" van de Amerikaanse president Wilson, een weliswaar goed bedoeld vredesinitiatief ... met echter duidelijk als uitgangspunt de nederlaag van Duitsland en zijn bondgenoten.

Bijgevolg, in plaats van een vredesakkoord in overweging te nemen, ging de Duitse generale staf verder met het plannen van nieuwe krijgsverrichtingen, meer bepaald een groot en beslissend offensief op het westelijk front. Dit offensief ontketende zich in alle hevigheid op 21 maart, de eerste lentedag. De Britten, in de zone tussen Arras en La Fère, kregen de volle laag, geconfronteerd met een overmacht van vier tegen één. Zij werden overrompeld en verloren zelfs het contact met het Frans leger aan hun rechterzijde, met aldus een Duitse doorbraak tot gevolg. In allerijl werd nu eindelijk een geallieerde opperbevelhebber aangesteld, met name Maarschalk Foch. Op diezelfde dag (26 maart) werd het gat tussen de Britse en Franse linies gedicht, maar de Britse terugtocht was niet meer te stoppen en hield slechts op tegen het eind van april, toen de Duitse aanvalstroepen zelf aan het einde van hun krachten kwamen.

De verliezen aan Britse zijde (300.000 man) waren verschrikkelijk, en hun frontlijn was ruim 60 km achteruitgedrukt. Intussen waren de Duitsers nog een tweede offensief begonnen tegen de Britse linkervleugel, tussen La Bassée en Armentières. Ofschoon de Britten ook hier zware klappen moesten incasseren en op sommige plaatsen ver achteruitgedreven werden, bleef hun frontlijn intact en konden de Duitsers de beoogde doorbraak naar de Kanaalhavens niet forceren.

Op 27 mei begon bovendien een Duits offensief tegen de Franse frontlijn, tussen Soissons en Reims. Op vier dagen tijd stonden de Duitse troepen aan de Marne. Maar de Fransen, voor het eerst samen met Amerikanen, wisten hen daar tot staan te brengen. Een andere aanval op het Franse front, op 9 juni tussen Montdidier en Noyon, bracht voor de Duitsers al evenmin een betekenisvolle doorbraak. En op 15 juni verloor Oostenrijk in Italië de slag aan de Piave, waardoor deze bondgenoot het niet meer zag zitten ... en Duitsland bijgevolg helemaal alleen kwam te staan.

Maar nog deden de Duitse bevelhebbers Ludendorff en Hindenburg een ultieme poging, uitgerekend op 14 juli, de Franse nationale feestdag, met een wanhopig offensief nabij Reims, met de bedoeling door te breken naar Parijs. Na drie dagen kwam dit offensief tot stilstand, vooral dank zij het inschakelen van verse en flink uitgeruste Amerikaanse troepen. En vervolgens begon Maarschalk Foch op 18 juli aan een grootschalig tegenoffensief, waartegen de uitgeputte Duitse troepen niet meer opgewassen waren. Overal werden zij teruggedreven en hun verliezen waren enorm.

Ludendorff zag nu zelf ook wel in, dat Duitsland de oorlog niet meer kon winnen, en op 13 augustus gaf hij de Duitse regering het advies, ten spoedigste over te gaan tot het aanknopen van vredesonderhandelingen. En nu volgde de ineenstorting in een snel tempo. Op 30 september gaf het Bulgaars leger zich over. Turkije sloot op 31 oktober een wapenstilstand, hierin gevolgd door Oostenrijk op 3 november. En op 28 oktober brak een muiterij uit in de Duitse Hochsee Flotte, met hierna revolutie in Duitsland op 4 november, samen met het oprichten van "soldaten- en arbeidersraden" (naar het Russisch "sovjet"-model).

Maar hoe was intussen de toestand in Oostende? Spijts de censuur, was het algemeen bekend dat het Belgisch leger op 28 september een groot offensief had ingezet. Overal wisten de Belgen door te stoten, zelfs in het berucht bos van Houthulst, een Duits bolwerk van mitrailleursnesten en batterijen. De gevolgen hiervan waren ook in Oostende merkbaar. De Duitsers begonnen duidelijk zich voor te bereiden op een aftocht. Dit begon met het overbrengen van het Duitse burgerpersoneel naar Antwerpen. Deze technici en werklieden, vooral ingekwartierd op de Vuurtorenwijk, hadden zich tijdens de bezetting zodanig goed "ingeburgerd" dat bij hun vertrek in het station bleek dat velen in Oostende een concubine en soms ook een kind zouden achterlaten. Onder de grijnzende blikken van de spoorwegbeambten wordt het een hartverscheurend afscheid ... met nogal gemengde gevoelens, want terwijl de oorlogsliefjes snikken en schreien, zijn de koele minnaars blijkbaar al blij dat ze kunnen terugkeren naar de Heimat. Wanneer een vrouw vraagt "Wanneer zullen wij dan heiraten?", krijgt zij als antwoord "Wenn's wieder mal Krieg gibt!" (Wanneer het nog eens oorlog is!).

Doch het bleef niet bij deze evacuatie. Op 1 oktober werd door de Kommandantur het bevel uitgevaardigd dat "alle weerbare mannen van 15 tot 45 jaar" zich moesten verzamelen op diverse plaatsen om de stad te verlaten, met uitzondering van de gemeenteraadsleden, de leden en het personeel van het "Comiteit voor Hulp en Voeding", de artsen, het personeel van het Rode Kruis en de brancardiers van de Reddingsdienst. De bedoeling van deze maatregel was nogal duidelijk: in beide kampen zat men doorheen zijn reserves (in Duitsland was men reeds begonnen met het oproepen van de lichte 1920!) en aldus wilden de Duitsers het oprukkend Belgisch leger beletten zijn reserves vrij snel weer aan te vullen.

Intussen waren de Duitsers ook reeds begonnen met het vernielen van infrastructuur: de droogdokken, de haveninstallaties, de bunkers in Mariakerke, e.d. De havengeul werd verder onbruikbaar gemaakt door het tot zinken brengen van de "Joséphine", een oude pakketboot, en twee baggerboten. En door het openen van de sluizen werd de wijk Conterdam onder water gezet.

Op 2 oktober werd ook de elektriciteitsfabriek vernield, na ontmanteling en verzending naar Duitsland van al wat demonteerbaar was. Diezelfde dag begon ook de aftocht van Duitse militairen. Heel de stad werd afgeschuimd, op zoek naar de laatste paarden en transportmiddelen, tot zelfs die van de brandweer. Bij die aftocht deden zij tevens alle sluizen springen en vernielden zij de machines van de cokesfabriek.

Intussen liep de bevoorrading op zijn laatste reserves. Het mager rantsoen dat, per gezin en voor een ganse week, nog op 7 oktober kon verdeeld worden in de "Amerikaanse winkel" van het

Comiteit, omvatte 300 g reuzel, 400 g bonen, 300 g rijst, 50 g maïsmeel, 500 g zout en 1 pakje lucifers. Door het afvoeren van de "weerbare mannen" op 1 oktober, was de bevolking weliswaar aanzienlijk verminderd, maar niettemin was een dergelijk gezins- en wekrantsoen nauwelijks voldoende om in leven te blijven. Tevens zat de bevolking vrijwel zonder brandstof, zonder elektriciteit en zonder gas.

Tot op het laatst zorgden de Duitsers voor nogal wat spanning en allerlei geruchten. Nadat sedert 2 en 3 oktober vrijwel alle Duitsers uit de stad waren weggetrokken, kwam op 9 oktober de Feldgendarmerie terug zijn intrek nemen in hun gebouw in de Langestraat. En op 10 oktober kwamen een paar compagnies terug. Blijkbaar kregen zij bevel en tegenbevel, want na al hun bagage te hebben afgeladen, werd alles weer opgeladen.

En intussen nadert het front. Op 14 oktober begint de beschieting van Oostende. Het vuur wordt beantwoord door de Tirpitz-batterij, opgesteld in de Hamilton-hoeve. De beschieting duurt drie uur en de granaten komen vooral terecht in en om de Torhoutsesteenweg. Er vallen heel wat slachtoffers onder de bevolking en de stoffelijke schade is aanzienlijk.

Op 16 oktober beginnen de Duitsers reeds in de vroege morgen alle infrastructuur te vernietigen die nog overeind staat : het spoor en de watertanks in het station, de werkhuizen van het Zeewezen en van de Spoorwegen, de bruggen van de Conterdam en van Sas-Slijkens, de sasdeuren van de dokken, de bakkerij van de SEO, enz. Hun systematische vernielzucht lijkt allengs op de tactiek van de "verschroeiende aarde". Keizer Wilhelm II zou ooit eens gezegd hebben dat men aan de Belgen enkel nog zou overlaten de ogen om te schreien ...

Inmiddels zijn er van de op 1 oktober weggevoerde "weerbare mannen" al weer een driehonderdtal ontsnapt uit de verzamelplaats in Gent, waar ruim 200.000 mannen, afkomstig uit West- en Oost-Vlaanderen, in ellendige omstandigheden samenhokken. Te voet keren zij terug naar Oostende, ... terwijl anderzijds op 16 oktober 's morgens een nieuwe groep weggevoerden (mannen uit Wilskerke en Raversyde) onder begeleiding van een vijftigtal Duitse soldaten door de stad trekt.

Ook de finale plundering heeft een aanvang genomen. Eerst en vooral natuurlijk de "officiële" plundering, zoals bv de ontmanteling en het leegroven van de werkhuizen van de Wagons-Lits : alles wordt netjes ingepakt en in een lang treinkonvooi van 16 wagons naar Duitsland gevoerd, een georganiseerde diefstal die achteraf werd geraamd op ruim 11 miljoen frank ! Maar ook het gewone voetvolk komt nog een laatste graantje meepikken, agressief en vaak met een behoorlijk stuk in de kraag. Winkelramen worden stuk geslagen en winkels worden geplunderd. Feldgendarmen zijn nergens te bespeuren. Hun chef, Gerichtsoffizier Becker, heeft trouwens op 15 oktober 's avonds zijn politionele macht overgedragen aan het Stadsbestuur, dat uiteraard volkomen machteloos staat tegenover al deze schoften.

Terwijl op 16 oktober 's avonds de laatste Duitse troepen wegtrekken, worden ten slotte ook nog al de zware kustbatterijen opgeblazen. In een mededeling aan de bevolking laat het Stadsbestuur weten dat, vooraleer de stad te verlaten, de Kommandantur "de strengste bevelen heeft gegeven voor de handhaving van de orde". Er wordt aangemaand tot kalmte en "de bestaande politie maatregelen en schikkingen blijven voorlopig en tot nader bevel in voege".

Het Stadsbestuur heeft trouwens een bang voorgevoel, niet alleen voor incidenten met nog rondzwervende of terugtrekkende Duitsers (en 's anderendaags worden er inderdaad hier en daar nog opgemerkt) maar ook om plunderingen te vermijden. Dat laatste is al onmiddellijk het geval, en het is ook bijzonder gevaarlijk omdat de Duitsers overal munitie en handgranaten hebben laten rondslingeren. Overigens zijn de koperen hulzen van obussen fel gegeerd. De politie van Oostende

het vernield Zeestation (1918)

de Zeedijk na de bevrijding

heeft nog tijdig kunnen ingrijpen om ongelukken te voorkomen. Nog maanden nadien is een gedeelte van de Zeedijk verboden terrein achter een groot bord met de waarschuwing "Toegang verboden. Doodsgevaar!". Hetzelfde geldt voor de ruïne van de Tirpitz-batterij op de Hamiltonhoeve.

Op 17 oktober 's morgens blijkt er enkel nog een kleine Duitse achterhoede te zijn aan het kruispunt Petit Paris. Zij hebben daar een mitrailleursnest opgesteld, waaruit zowel de Nieuwpoort- als de Torhoutsesteenweg scherp in de gaten wordt gehouden voor het waarnemen van naderende geallieerde troepen. Maar ook de geallieerden komen eerst een kijkje nemen. Omstreeks halfacht 's morgens vliegt een Frans verkenningsvliegtuig over de westrand van de stad. Wanneer hij vrij laag over het kruispunt scheert, vluchten de Duitsers ijlings naar het café "Le Châtelet". Daarna verdwijnt het terug naar Nieuwpoort.

Na deze ouverture komen een paar uur later meerdere vliegtuigen aangevlogen. Zij cirkelen zeer laag boven de stad en ontketenen bij de bevolking reeds een begin van laaiende geestdrift ... die echter vlug wordt getemperd door de politie, want er zijn toch nog een aantal Duitsers in de stad. De laatste Fritzen verdwijnen uiteindelijk omstreeks één uur 's middags . Ongeveer tegelijkertijd verschijnen een groot aantal vliegtuigen boven de stad, waarvan sommigen een pak Franse kranten naar beneden gooien.

Dat is blijkbaar het algemeen sein voor het vieren van de zo lang verwachte bevrijding ! Overal verschijnt de Belgische driekleur en plots draagt iedereen een Belgisch strikje of lint. En in de straten wordt het ineens een luidruchtig gewoel van een uitzinnige menigte, dansend en zwaaiend met Belgische en Franse vlaggen en vlaggetjes

Maar intussen is nog geen enkele geallieerde soldaat opgedaagd. Wel verschijnen rond 13.30 u. een aantal oorlogsschepen voor de rede van Oostende. Het blijken mijnenvegers te zijn die de Duitse mijnen in de havengeul komen oplibzen. Dit vuurwerk kan alleen maar de feestvreugde nog aanwakkeren.

De eerste geallieerde militair die voet zet op Oostendse bodem, is een Franse piloot die een noodlanding moet maken op het strand. Hij is licht gekwetst en wordt in triomftocht naar een huis gedragen voor eerste verzorging. Deze eerste "bevrijder" blijkt kapitein Fougère te zijn, behorend tot het eskader van Saint Pol. Het is dus nu enkel wachten op de blijde intocht van de eerste geallieerde soldaten.

Doch eerst zou Oostende nog het bezoek krijgen van niemand minder dan de inmiddels Admiraal en "Sir" geworden Roger Keyes, de grote held van het Vindictive-epos. In een motorbootje verlaat hij het vlooteskader dat ten anker ligt op de rede van Oostende. Samen met drie officieren zet hij voet aan wal in Oostende onder het oorverdovend gejuich van de samengestroomde menigte. Maar dit fantastisch onthaal is slechts van zeer korte duur, want tot op het laatst kunnen de Duitsers niet nalaten om op te treden als spelbederver. De batterij van Klemskerke hebben zij nog steeds in handen, en nog maar nauwelijks bevindt de Admiraal zich op de kade of zij beginnen de haven van Oostende te beschieten. De menigte stuift gillend uiteen en Admiraal Keyes en zijn gevolg spoeden zich terug aan boord van hun schip.

In ieder geval staat het nu voor iedereen vast dat "onze jongens" nu weldra hun blijde en triomfantelijke intrede in Oostende zullen houden. Algemeen wordt verwacht dat zij zullen oprukken via de Nieuwpoortsteenweg, en bijgevolg begint zich daar een enorme menigte samen te trekken. En eindelijk omstreeks 17 u. is het zo ver ! Een eenzame fietser, een zekere Walaert uit Oudenaarde, verkenners bij het 2^e Regiment Jagers te Voet, is de eerste Belgische militair die na precies vier jaar terugkeert in Oostende. Hij heeft opdracht gekregen, niet verder te gaan dan Petit

Paris, de buurt te verkennen en daarna verslag uit te brengen over de toestand in Oostende. Hij krijgt hiervoor echter niet de kans, want te midden van een juichende menigte wordt hij op de schouders rondgedragen ... en zijn fiets wordt ergens in een café achtergelaten.

Gelukkig voor hem en voor het Belgisch leger duiken er nog twee andere verkenners op. Maar ook zij ondergaan het lot van hun voorganger. Zij worden van hun fiets gerukt en eveneens in triomf rondgedragen. Maar het is geen erg, want intussen arriveren behoedzaam een aantal soldaten, waaronder zelfs een Oostendenaar, met name Allaert uit de Kerkstraat, die uiteraard onmiddellijk aldaar zijn familie gaat opzoeken, wat in een minimum van tijd heel de Kerkstraat in rep en roer zet.

Intussen wordt Oostende nog steeds beschoten vanuit Klemskerke en Zeebrugge. Dit kan evenwel de mensen niet van de straat houden. Voor de Belgische troepen die Oostende naderen, is dit echter wel een goede reden om te Mariakerke het invallen van de nacht af te wachten, om dan omheen de stad te trekken, in Sas-Slijkens even uit te blazen en zich te hergroeperen, om dan verder op te rukken naar Blankenberge en Zeebrugge, terwijl een detachement de batterijen van Klemskerke en Bredene poogt onschadelijk te maken. De intrede en parade in Oostende moeten dan maar nog even op zich laten wachten.

Wie echter niet langer zijn ongeduld kan bedwingen, is onze Koning Albert. Aan boord van HMS "Tergamant", die voor de gelegenheid de Belgische vlag hijst, vaart hij samen met de Koningin naar Oostende. Aldus zet hij op 18 oktober te 8 u. voor het eerst sedert vier jaar weer voet op vaderlandse bodem van het tot dusver bezet België, en Oostende heeft hiervan de primeur! Het nieuws verspreidt zich door de stad als een lopend vuurtje en in minder dan geen tijd wordt het Vorstenpaar omringd en omstuwd door een uitgelaten menigte. De Koningin wordt omhelsd en gekust door verschillende vrouwen. Te midden van een jubelende mensenzee bereiken zij ten slotte het Stadhuis, waar zij worden verwelkomd door Schepen van Financiën Devriese. De burgemeester,

anders altijd op post in het stadhuis, is, onwetend van de komst van de Koning, net voordien naar huis gerend omdat zijn zoon terug thuis is.

Na een kort gesprek met de Schepen, gaat het Vorstenpaar te voet terug naar de Britse destroyer. Gans Oostende is intussen samengestroomd op en nabij het Wapenplein. Voor de Oostendenaars is alleen al het aanschouwen van de figuur van de Koning de bevestiging van de zo lang verwachte bevrijding, die - zeer kenschetsend - in die dagen de "verlossing" genoemd wordt. Een oude visser neemt de Koning onder de arm en stamelt "Och, Meneere de Keunink, z'en d'r gin gedacht van, wat da we wieder ier ollemaole en ofgezien!" (Ach, Sire, ze kunnen niet weten wat we hier allemaal geleden hebben!).

De perceptie van de bevrijding van Oostende is in het andere kamp blijkbaar al even emotioneel geladen. Zo kan men lezen in de "Frankfurter Zeitung" van 18 oktober: "Het verlaten van Oostende is het pijnlijkste dat ons kan overkomen. De betekenis hiervan lijdt voor geen enkele Duitser de minste twijfel".

Voor het overige was het voor de bevolking een diepe ontgoocheling, toen werd vastgesteld dat er van een grote militaire feestparade niets in huis kwam. In de roes van de bevrijding konden de mensen maar niet snappen dat de oorlog intussen gewoon verder ging en dat het er voor het Belgische leger vooral op aan kwam, de tegenstander bestendig voor zich uit te jagen. Voor parades, festiviteiten en huldigingen zou er nog ruimschoots tijd en gelegenheid zijn na het beëindigen van de oorlog! Wel wordt op zondag 20 oktober in al de kerken van Oostende een plechtig "Te Deum" gezongen, gevolgd door een orgeluitvoering van het vaderlands lied.

(wordt vervolgd)

ILLUSTRATIES :

- het vernield Zeestation
- de Zeedijk na de bevrijding
- de restanten van het staketsel

VERBETERING

Op p. 147 van ons vorig nummer (mei), in de bijdrage "Voorgeschiedenis van de Zeemachtbasis in Oostende", gelieve het onderschrift bij de foto "Bemanningsleden van de d'Entrecasteaux" te lezen als volgt: "... zittend, **tweede** links, Maurice Vanthuylne ..."

OUDSTE EN JONGSTE LIDKAART VAN "DE PLATE"

door Omer VILAIN

"De Plate" heeft onlangs haar vijftigste verjaardag van haar bestaan gevierd.

Wij die vanaf het eerste jaar lid werden, hebben steeds die lidkaart van 1955 bewaard.

De jongste lidkaart van "De Plate" die aan de leden toegestuurd werd voor 2005 is in feite die van het 51ste jaar van onze vereniging.

Men ziet het verschil van benaming die "De Plate" kreeg. De eerste jaren stond er gedrukt "Oostendse Folklorekring". Later werd het "Oostends Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate".

Tenslotte kwam er na het vijftig jaar van haar bestaan gevierd te hebben nog "Koninklijk" bij. Dit staat nu reeds zo gedrukt op alle lidkaarten van 2005, alsook op alle officiële stukken en briefwisseling van "De Plate".

Hierbij ziet men de 2 lidkaarten met juist één halve eeuw verschil.

Oostendse Folklorekring
..De Plate..

ZETEL : Parijsstraat 15, Oostende

Lidkaart 1955

N. *Omer Vilain*

Kemmelberg straat, Nr. *2*

te *Oostende*

Bijdrage : FR. **30**

Koninklijke Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring

"DE PLATE"

V.Z.W.

Effectief lid 2005
Dhr. Omer Vilain
Rogierlaan 38/11
8400 Oostende

Naschrift:

Onze Ere-Voorzitter, Omer VILAIN, heeft zijn 1ste lidkaart uit 1955 aan het archief van "De Plate" geschonken.

Het is wellicht één van de enige, of de enige lidkaart van het stichtingsjaar van onze vereniging die bewaard gebleven is.

Toen waren er maar enkele tientallen leden. Heden zijn er bijna 500 leden.

Jean Pierre Falise
Voorzitter

door **Rudolf Weise**

Een stukje oorlogsgeschiedenis

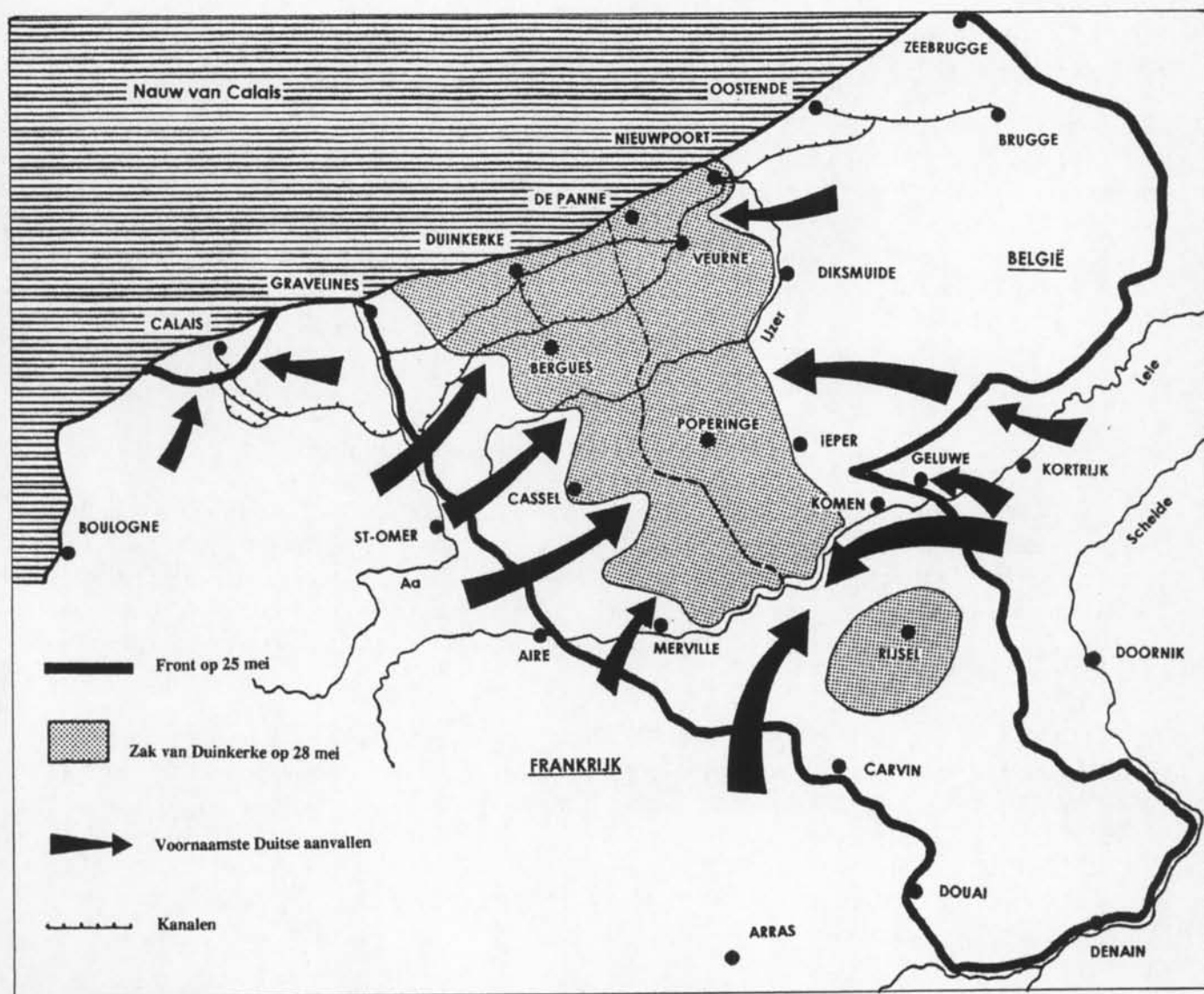
10 mei 1940, 04.25 uur, Duitse luchtvervoerde troepen overschrijden het Albertkanaal richting Eben-Emael. Het onneembaar geachte fort wordt uitgeschakeld en capituleert op 11 mei om 12.30 uur. De bruggen van Veldwezelt en Vroenhoven vallen onbeschadigd in Duitse handen. Terzelfdertijd raast de Duitse gemotoriseerde legergroep 'A' onder generaal Gerd Rudolf von Rundstedt (1875-1953) met zeven pantserdivisies op kop door Luxemburg en de Belgische Ardennen. Ze ontmoeten slechts weinig ernstige weerstand en dringen Belgen en Fransen terug. Deze wijken tot achter de Maas. De snelle verovering van het fort te Eben-Emael en de al even vlugge opmars van de Duitsers is voor onze strijdmacht een zware psychologische opoffer. Op 12 mei staat de vijand reeds in Dinant. In de nacht van 13 op 14 overschrijdt de '7e Panzerdivision' van generaal Erwin Rommel (1891-1944) de Maas te Houx en vestigt een bruggenhoofd op de andere oever. Tegen dan zijn ons leger en zijn geallieerden, volop in achterhoedegevechten gewikkeld, aan het terugtrekken op nieuwe verdedigingstellingen en was deze hopeloze strijd, die nog veertien dagen zou duren, reeds verloren. De Duitse doorbraak heeft immers gans de verdediging rond het Albertkanaal en de Maas ontwricht. Hun 'Blitzkrieg' werpt vruchten af.

Operatie 'Fall Gelb', de geplande Duitse inval in het westen, is hiermee volop aan gang. In vijf dagen wordt Nederland onder de voet gelopen. Duitse troepen stromen België binnen. Engelsen en Fransen schieten ter hulp. Voortdurende massale luchtaanvallen van de 'Luftwaffe' op steden en militaire doelen schakelen vitale verbindingen uit. Dit veroorzaakt overal chaos. Hun 'Stuka's' zaaien angst. Paniek breekt uit en onze bevolking, die zich de Duitse wreedheden uit 1914 herinnert, slaat massaal op de vlucht. Vitale wegen nodig voor de militaire operaties zitten overvol vluchtelingen. Ons oorlogsonervaren leger zal gedurende achttien dagen een wanhopige, uitputtende strijd leveren met een superieure, goed uitgeruste en getrainde Duitse overmacht. Reeds na tien dagen trekken de Franse troepen zich terug. Op 26 mei ontruimt ook het 'British Expeditionary Force' (BEF) Duinkerke. In Vinkt executeren de Duitsers, woedend om de hevige weerstand van de 7e compagnie van het 1e Regiment Ardense Jagers, 86 burgers waaronder ouderen en kinderen.

Bedreigd met volledige vernietiging, met hun rug tegen de zee, onder het dreigend vuur van vijandelijke artillerie en vliegwezen, in een dichtbevolkt en door vluchtelingen overspoeld gebied - meer dan twee en een half miljoen mensen zitten samengedrongen op een oppervlakte van 1700 km² - legt ons omsingeld en uitgeputte leger op dinsdag 28 mei om 04.00 uur 's morgens onvoorwaardelijk doch eervol de wapens neer.

De 18-daagse veldtocht heeft aan twaalfduizend Belgen, 6200 militairen en ongeveer evenveel burgers, het leven gekost. Voor sommige eenheden van de Militaire Medische Dienst is deze veldtocht echter niet ten einde. De wisselvalligheden van de krijg voerden hen door Frankrijk waar ze actief zullen blijven tot eind augustus. Ik was één van hen en als elfjarige vier maanden 'te velde' met het 'aanvullend militair hospitaal' (AMH) van het 2e Geneeskundig Corps. Vooraleer echter het vervolg der gebeurtenissen te beschrijven past het hier eerst enkele historische achtergronden te schetsen die hierop betrekking hebben.

DE TOESTAND VAN HET LEGER VAN 25 OP 28 MEI 1940

De toestand van het Belgisch leger was kritiek. Met de rug tegen de zee, volledig omsingeld in een dicht bevolkt gebied dat bovendien overspoeld was door vluchtelingen legde ons uitgeput leger na 18 dagen strijd, op dinsdag 28 mei om 04 uur 's morgens, eervol de wapens neer.

Het 'Aanvullend Militair Hospitaal' (AMH) Gent

Dit hospitaal wordt opgericht tijdens de mobilisatiedagen van 1939. Reeds in december wordt mijn vader 1e sergeant beroepsonderofficier Michaël Weise van het Militair Hospitaal (MH) te Oostende, aangeduid voor het AMH Gent. Het hospitaal wordt ondergebracht in het feestpaleis aldaar. Directeur is reservemajoor-geneesheer Cambrelin G.F.C.A. Zijn officier adjunct: reservekapitein-geneesheer Derom F.M.P. Verder maakten op 10 mei 1940 volgende reserveofficieren-geneesheren deel uit van het officierskader: kapitein Schotte R.M.H.J., de luitenanten Bafort M.A.J.I.E, Cornil M, Dellaert R, Deschrijver H.P.H.G, Houbart G.L.N, Peeters F.J, Goossens J.F, Collet P.M.E.G.M en onderluitenant Stockman H.J.C.H, de luitenanten-apotheker De Pannemaeker A.C.O.J, Lièvois S.J, Delmotte L.F.F.A.G, officier-beheerder reservekapitein der administratie Lechantre C, officieren-adjunct reserveluitenanten der administratie Franken V. en Royen J.P.H.B. Niet al deze officieren zullen het Franse avontuur met het hospitaal meemaken. Luitenant Bafort wordt op 14 mei overgeplaatst naar Eeklo voor het oprichten van een AMH te Doornik en later naar het MH Leuven. Hij wordt krijgsgevangene gemaakt op 22 mei te Rue (Frankrijk). Goossens en Collet vervoegen op 17 mei het 'Opleidingscentrum Medische Dienst' dat zich op dat ogenblik te Poperinge bevindt. Ze krijgen opdracht een trein met recruten te begeleiden. De trein loopt vast te Fretun bij Calais. Collet wordt op 25 mei door de Duitsers gevangen genomen bij Boulogne-sur-Mer.

De Belgische Militaire Medische Dienst in Frankrijk tussen 12 en 19 mei

Op 11 mei 1940 rond 16.00 uur verlaat majoor-geneesheer Pireaux het militair hospitaal St. Laurent te Luik om het bevel te nemen over de speciale trein die hem, zijn personeel en de zieken moet naar achteren brengen. Luik ligt slechts op 25 km. van Maastricht waar de Duitsers de vorige dag een krachtige aanval ontketenden die hen moet toelaten in één aanloop de Maas en het Albertkanaal te overschrijden. De ganse morgen hoorde men in het noorden het geluid van kanonvuur en kwamen de eerste gekwetsten toe.

Rond 11.00 uur worden de bruggen over de Maas opgeblazen. Tegen de middag komt het evacuatieorder. Wanneer hij het station van Luik verlaat met bestemming Gent weet majoor-geneesheer Pireaux niet dat hij slechts twee maanden later zal terugkeren na een omzwerving die hem acht dagen later naar Berck zal voeren op 300 km. daar vandaan. Niemand wist dit, noch te Luik noch in Berck. Zelfs de hoogste Belgische en Franse militaire autoriteiten weten nog niet dat binnen de week deze localiteit de draaischijf zal worden van de Belgische Medische Dienst in Frankrijk.

Veel Belgische protagonisten van deze migratie hebben over deze periode velddagboeken, verslagen en nota's nagelaten die ons toelaten de gebeurtenissen dag aan dag, soms uur per uur, te volgen. Deze documenten werden zorgvuldig bewaard. Ik had het geluk ze te Brussel te kunnen raadplegen. De heer E. Stevens, verbonden aan het Koninklijk Legermuseum en kolonel G. Lobet, hoofd van het documentatiecentrum historiek van het leger, hebben mij zeer vriendelijk en doeltreffend geholpen en geadviseerd bij deze opzoekingen. (*dixit Dr. Macquet*).

Vanaf zijn aankomst te Gent, op 12 mei om 13.00 uur, wordt majoor-geneesheer Pireaux belast, om met zijn personeel, het reserve militair hospitaal (RMH) nr.62 op te richten te Tielt, 30 km. ten westen van Gent.

Dezelfde dag, niettegenstaande het ontplooiën van meerdere RMH langs de Belgische kust, was de Medische Dienst er zich van bewust dat ze door de voortdurende toevloed van gewonden vlug overspoeld zou worden. Majoor-geneesheer Pireaux van het MH St.Laurent te Luik neemt daarop

op 12 mei contact met generaal Laurent, Frans militair attaché te Brussel, om de mogelijkheid te onderzoeken, zoals in 1914, een Belgische medische basis op te richten in Noord-Frankrijk. Deze basis zou dicht bij de kust moeten liggen om de evacuaties te vergemakkelijken. De Franse Medische Dienst stelt onmiddellijk een deel van het hospitaalcentrum van Le Touquet ter beschikking. Ze vraagt een Belgische afgevaardigde voor de coördinatie van de evacuatie. Kolonel-geneesheer Sillevaerts van de 'Algemene Inspectie van de Gezondheidsdienst' (AIGD) wordt met deze opdracht belast.

Op 13 mei ontmoet deze te Brussel de eskadronchef Zeller belast met de evacuaties bij de NMBS (Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen). Laatstgenoemde geeft zijn mondeling akkoord voor de evacuaties en stelt voor de Belgische gekwetsten in een eerste fase over te brengen ten westen van de Schelde om daarna het teveel over te brengen naar Frankrijk. Te 18.00 uur meldt kolonel-geneesheer Sillevaerts zijn diensten:

"Bij verzadiging mag men evacueren naar Frankrijk. Geen regio noch middelen voorzien. Enkel de spoorweglijn van de kust mag gebruikt worden, maar niet vóór de 15e".

Dus, vanaf 13 mei, doch zonder dat dit duidelijk blijkt, wordt het sanitair station van Berck-Plage geroepen om de Belgische Militaire Geneeskundige Dienst te herbergen.

Op 14 mei, om 17.00 uur, bevestigt kolonel-geneesheer Sillevaerts dat de Geneeskundige Dienst mag beginnen met het overbrengen van de gewonden naar Le Touquet.

Op 15 mei moeten dringend 20000 Franse bedden beschikbaar gesteld worden. Een delegatie van drie Belgische geneesheren bestaande uit kolonel Sillevaerts, majoor Callewaerts en kapitein Debaisieux, gaat naar Le Touquet. Ze worden ontvangen door kolonel-geneesheer Debeyre, directeur van het centrum van Le Touquet. Deze stelt onmiddellijk 1500 van de 2400 beschikbare bedden ter beschikking van de Belgen en vraagt hen drie chirurgische teams te leveren. Ze komen overeen dat het transport naar Frankrijk zal verzekerd worden door Belgische sanitaire treinen. De evacuatie zal verlopen in twee etappes: a. van het Belgisch front naar de kust, b. van de Belgische kust naar de Franse kust. Het hospitaalmateriaal wordt vervoerd met hoofdzakelijk opgeëiste voertuigen via de weg. Men zal beginnen met de licht gekwetsten en zieken. De anderen zullen volgen zodra de omstandigheden dit toelaten. De eindbestemming van de treinen vanaf het station te Adinkerke zal het station van Etaples zijn. De rotatie der treinen zal plaats vinden om de vier dagen, ontsmetting inbegrepen. Tengevolge van de komende dramatische gebeurtenissen zal van dit plan echter niet veel terechtkomen.

Op 16 mei, 18.00 uur, verneemt kolonel Sillevaerts dat de genomen schikkingen van de vorige dag gewijzigd zijn en dat de Franse autoriteiten Le Touquet willen reserveren voor de Franse en Engelse gekwetsten. Ze uiten de wens de Belgische gewonden naar Berck te brengen en een triagecentrum op te richten te Etaples. De kolonel vertrekt samen met zijn adjuncten naar Berck waar ze arriveren om 19.00 uur. Tot zijn verwondering zijn daar reeds een aantal Belgische geneesheren aangekomen op eigen initiatief:

"19.00 uur, snelle verkenning te Berck. Een Belgische geneesheer gezien van Westende die hier aankwam met zijn familie, zonder marsbevel. Meerdere andere dokters zijn hier zonder het minste bevel".

Ook kapitein-geneesheer Debaisieux heeft dezelfde indruk van vlucht en onachtzaamheid. Hij bevestigt onder meer dat Berck volzit met vluchtelingen. Vanaf dan wordt Berck de bestemming van de bijna volledige Belgische Geneeskundige Dienst. Berck wordt een eerste basis om op terug

te vallen en zou later wanneer de gebeurtenissen in een stroomversnelling geraken een verplichte etappe worden op de weg naar Nantes, via St. Adresse, Bernay, Alençon en Angers. Ons leger krijgt inderdaad op 17 mei toelating om de hospitalen van de regio Nantes met een capaciteit van 20000 bedden te bezetten; de bloedtransfusiedienst blijft in Berck. Vanaf dan zal de Belgische Geneeskundige Dienst zich bij voorkeur te Nantes opstellen maar ze zullen daar nauwelijks de tijd toe krijgen. Deze migratie van de Geneeskundige Dienst zal in zijn kielzog de families van geneesheren en hun relaties aantrekken. Dit legt hun massale tegenwoordigheid te Berck uit in die tijd. Bovendien zullen alle Belgische sanitaire treinen deze localiteit als eindbestemming hebben.

Dezelfde dag, 16 mei, is het RMH 62 van majoor-geneesheer Pireaux te Tielt operationeel maar in de late namiddag krijgt hij het bevel onmiddellijk te evacueren naar Le Touquet. De trein verlaat Tielt op 17 mei om 03.00 uur. Via Duinkerke komt hij aan te Etaples waar hij wordt afgeleid naar Rang-du-Fliers. Het RMH 62 komt te Berck aan op 19 mei. Een konvooi voertuigen met een deel van het materiaal, onder bevel van commandant Pierret, volgt. Deze liet een gedetailleerd verslag na van gans deze onbezonnen onderneming van het MH Luik onder de titel '*l'Hôpital militaire de Liège en 1940-1945*' in het boek: '*St. Laurent de Liège, église, abbaye et hôpital militaire. Mille ans d'histoire*' - (uitgave Luik 1968).

Op 17 mei om 03.50 uur vertrekt de Belgische delegatie van kolonel-geneesheer Sillevaerts naar Rijsel. Daar ontmoeten ze kolonel-geneesheer Sergeant commandant van de Franse Geneeskundige Dienst in de regio, en stellen ze de evacuatieplannen op punt. Zijn verslag:

"03.50 u. Vertrek naar Rijsel. Kolonel-geneesheer Sergeant ontmoet die ons onderhoud van de 16e bevestigt. Berck is volledig te onzer beschikking, de Fransen behouden er slechts 120 bedden. We kunnen onmiddellijk 400 bedden (Lannelongue hospitaal) en 300 bedden bekomen in het Maritiem hospitaal die er 1100 telt die we zullen ontvangen naargelang de evacuatie vordert. Kolonel Sergeant raadt ons aan zonder aarzelen het Calot hospitaal te bezetten. Hij adviseert ons het Franse sanitair station van Etaples te verdubbelen met een naburig, uitsluitend voor de Belgen gereserveerd, station. Rang-du-Fliers?"

"15.00 uur. Aangekomen te Berck. Hierna volgende bevelen gegeven aan kapitein-geneesheer Morimont die ze zal overmaken aan majoor-geneesheer Fontana".

"Dringend uit te voeren want de janboel kondigt zich aan: aankomst van geneesheren in groep of individueel in hun persoonlijke wagens. De kapitein-geneesheer die de ambulance van Heist leidde heeft alles in de steek gelaten, materiaal, zieken en de rest. Kolonel-geneesheer Bya die juist aangekomen is wil het commando van de verzamelde eenheden niet op zich nemen omdat hij een andere bestemming verwacht, zegt hij".

"Onderrichtingen: 1. Het bevel nemen over alles wat Belgische Medische Dienst is. 2. Alle beschikbare lokalen, waarvan de lijst in bijlage, verkennen. 3. Het station van Rang-du-Fliers dat erkend is als onschepingsstation voor de Belgen verkennen. Het bevindt zich op 6 km i.p.v. op 13 km. 4. Alle vervoerde formaties zullen over de omgeving verspreid worden, men zal slechts het strikt noodzakelijke ontschepen. 5. Zich in verbinding stellen met de kolonel-geneesheer commandant van Le Touquet die al wat zich bij hem aanbiedt zal doorverwijzen naar Berck. 6. Het bevel tot terugtocht zal van Le Touquet komen. Alleen het strikt noodzakelijk personeel en geen materiaal ter plaatse houden. 7. Beginnen met de overname van het materiaal ons door de Fransen nagelaten. 8. Indien onze installaties onvoldoende zouden blijken zal de Franse Medische Dienst inspringen. 9. Het rollend materiaal moet ondergebracht worden buiten de wegen in de omgeving. 10. Voor alles, de aankomenden voeden en onderbrengen".

“Beschikbare installaties: hospitaal Lannelongue 400 bedden. Sanatorium Lemaire 125. Maritiem hospitaal 1100 bedden stilaan uit te breiden. Het Frans leger vraagt om het Cazin-Perrochaud hospitaal te behouden”.

Majoor-geneesheer Fontana, oudste geneesheer van het MH van Brussel, wordt belast met de organisatie van het centrum Berck. Hij zal daar slechts op 18 mei aankomen. Over deze opdracht noteert kapitein-geneesheer Debaisieux het volgende:

“Om 15 uur aangekomen te Berck waar we een honderdtal geneesheren, apothekers en brancardiers aantreffen. Pijnlijke indruk van wanorde en van algemene verwarring”.

Men kan hetgeen zich toen in Berck afspeelde niet beter beschrijven. Op 18 mei is kolonel Sillevaerts terug te Berck. In afwachting neemt hij de nodige organisatorische maatregelen die zich opdringen inzake voeding en logement van patiënten en personeel, de bewaking van enkele licht gekwetste Duitse krijgsgevangenen, enz... Dezelfde dag om 15.00 uur komt luitenant-kolonel-geneesheer Debry belast met de directie van het Medisch Centrum Nantes uit Oostende te Berck aan. Al deze chefs constateren te Berck een verontrustende zorgeloosheid. Er moet inderdaad ingegrepen worden om slechter te voorkomen. Dezelfde dag reeds komen twee treinen met gekwetsten en zieken toe in het station van Rang-du-Fliers. De hospitalen lopen langzaam vol. Meerdere geneesheren van de MH Brussel, Namen, Luik en Leuven komen te Berck aan. Onder hen majoor-geneesheer Fontana.

Op 19 mei, in de voormiddag, komt een colonne voertuigen toe uit Brugge. Deze staat onder bevel van de apothekers majoor Etienne en kapitein Discry. Ze zijn op weg naar Nantes en ontladen in het passeren de nodige medicamenten en verbandmiddelen. Ze vertrekken 's anderendaags om 18.30 uur met bestemming Nantes.

Majoor-geneesheer Fontana is verontrust over de erg beperkte mogelijkheden van het centrum Berck en over het groot aantal genezen of herstellende Belgische en Franse gehospitaliseerden die zouden kunnen geëvacueerd worden om plaats te maken. Hij merkt ook op dat de regio gebrek heeft aan benzine waardoor transport met ziekenwagens en camions belemmerd wordt. Hij dringt aan opdat de officieren rekenplichtigen zouden bevoorrad worden in geld omdat de financiële toestand in de komende dagen kritiek kan worden. Daarenboven vraagt hij een officier en een twintigtal rijkswachters om de verkeerstucht op de toegangswegen naar de hospitalen te verzekeren.

Dezelfde dag komt majoor van de administratie Brouyere belast met de bevoorrading van de Geneeskundige Dienst te Berck aan en neemt nota van de verzameling van de diverse formaties. Ongelukkig zijn de fondsen nog niet aangekomen. Hij beslist dan geld af te halen te St.Adresse. Het is ook dan dat het RMH 62 (reserve militair hospitaal) van majoor-geneesheer Pireaux zijn intrek neemt in het Maritiem hospitaal. De vorige avond had het wegkonvooi van commandant Pierret moeten stoppen aan de rand van het vliegplein omdat de baan die er langs liep 's nachts afgesloten was. Hij heeft een gedetailleerd verslag nagelaten van zijn verblijf te Berck:

“De kleine badstad, een bekend kuuroord, was de 19e mei een echt mierennest waarbinnen het krioelde van vluchtelingen en Franse en Belgische militairen. Majoor-geneesheer Fontana had de directie van alle aankomende militaire sanitaire formaties op zich genomen. Terwijl het MH Brussel zich installeerde in het hospitaal Lannelongue installeerde dat van Luik zich in het Maritiem hospitaal. Dit was een mooie en moderne instelling, trots van de stad Parijs, die er zijn kinderen had ondergebracht voor medische kuren”.

“Het personeel van St.Laurent begon in de namiddag met het in orde brengen van de instelling terwijl de radiologische camion van de provincie Luik met dokter Gillaert en drie gespecialiseerde verpleegsters zich op weg zette naar Nantes”.

“Er was slechts één vleugel van het gebouw die onmiddellijk beschikbaar was. Men bracht die samen met enkele aanliggende lokalen snel in orde. Gelukkig maar want dezelfde nacht kwamen 39 gewonden en 49 zieken aan die de volgende dag reeds gevolgd werden door 640 gekwetsten. Men moest dus meer plaats zien te verwerven wat moeilijk bleek omdat de evacuatie van de Parijse kinderen niet snel genoeg verliep”.

Een derde inrichting, het Casino van Berck, werd eveneens bezet en als hospitaal gebruikt door de Belgische Medische Dienst. Men ving er naar het schijnt de licht gekwetsten op, vandaar de benaming “Centrum der kreupelen”. Kapitein-geneesheer Morimont was er bevelhebber. Het centrum opende zijn deuren rond 17 mei. En tenslotte ook nog het hospitaal Lemaire dat ook gedeeltelijk bezet werd door de Belgische Militaire Medische Dienst.

Vanaf de 19e hebben de diverse hospitalen te Berck dus georganiseerde medische interventieploegen en de nodige medicamenten maar ze hebben gebrek aan financiën. De treinen met gekwetsten komen aan. Alles is klaar voor een gepast ingrijpen. Een tweede medische basis, meer naar achteren, moet nu opgericht worden te Nantes. Helaas zal de bliksemsnelle opmars van de Duitse troepen hier ernstig stokken in de wielen steken.

Moeilijke dagen, 20 mei - 05 juni

Vanaf de 20e breken moeilijke dagen aan. Allerlei moeilijkheden stapelen zich op. De gewonden die de 19e toekomen in Rang-du-Fliers vinden geen plaats meer in de overvolle hospitalen. Ze kunnen slechts gedeeltelijk ontscheept worden. Alleen de zwaar gekwetsten worden te Berck opgenomen. De anderen, meer dan 300, moeten op de treinen blijven. En deze blijven komen: een tweede trein te 05.00 uur, 370 gewonden, een derde om 23.00 uur, 642 gewonden. Waar moet men al deze mensen onderbrengen? Te Berck is men radeloos. De dokters weten niet waar eerst kijken. Men moet absoluut de gezonde mannen op transport stellen maar men heeft geen voertuigen. Bovendien weet men dat de Duitsers op komst zijn. Er wordt voor hen een bevel ‘*sauf qui peut*’ uitgevaardigd. Ze worden aangemaand naar het zuiden te trekken en zo gebeurde ook. De gekwetsten zelf worden slecht of niet verzorgd. Zij die deze periode beleefden hebben er een afschuwelijke herinnering aan over gehouden. Aldus luitenant Eeman:

“Ik houd er aan het werkelijk schandaal dat ik, samen met honderden andere gewonden, meemaakte aan de kaak te stellen en dat bestond in een absoluut gebrek aan verzorging van diegenen die, zoals ik gestrand waren en in het hospitaal, als men dat zo mag noemen, te Berck-Plage ondergebracht in het casino van deze localiteit. Daar aangekomen per trein die slechts in naam voorzien was van sanitair en vervolgens per voertuig van het station naar het hospitaal werd ik er door geen enkele dokter bezocht. Ik weet niet of er medisch personeel tegenwoordig was, maar ik heb er in alle geval geen gezien vanaf mijn aankomst op 18 mei tot 20 mei”.

De 21e mei, vanaf 08.00 uur, worden de telefonische verbindingen met Berck afgesneden. Majoor Brouyere die er in geslaagd was St.Adresse en nadien Bernay te bereiken waar hij zich één miljoen Belgische frank laat overhandigen voor de formaties te Berck, vertrekt zonder uitstel terug naar Berck over Fécamp, Dieppe en le Tréport. Zijn verhaal:

“20.30 uur. In het zicht van Berck gekomen verneem ik van officieren en Franse ambtenaren dat Berck bezet is maar ze verzekeren me dat de Belgische formaties het hebben kunnen evacueren vóór

het binnenvallen van de vijand. Daarop besluit ik terug te keren en de GIGD (Generale Inspectie van de Gezondheidsdienst) te vervoegen om er verslag uit te brengen van mijn opdracht en bevelen te ontvangen”.

De majoor moest nogal ver van Berck halt houden omdat de laatste brug te Noyelles sedert de vorige nacht bezet was door de Duitsers. In de namiddag doet kolonel-geneesheer Sillevaerts te Montreuil een colonne van het Rode Kruis, die op weg was naar Alençon, tegenhouden en neemt tien ziekenwagens in beslag voor Berck.

In het Maritiem hospitaal wordt de toestand meer en meer kritiek. Buiten de overbezetting der lokalen, stellen zich zorgwekkende problemen met de bevoorrading.

“De bevoorrading was een nijpend probleem. De lokale kruidenierswinkels waren volledig leeg en konden zich niet herbevoorraden. Blevten gelukkig de camions van Tielt en dank zij de benzine van het verlaten Franse vliegveld kon het hospitaalpersoneel de ganse omgeving afzoeken. Overal was de toestand tragisch maar dank zij de onophoudelijke toewijding van reserveluitenant Renwart en adjudant Custers slaagden zij er in een minimum aan leeftocht aan het Maritiem hospitaal te bezorgen. Het is dank zij hen dat personeel en zieken niet gestorven zijn van de honger in deze tragische dagen”.

“Zieken en gekwetsten bleven toestromen op 20 en 21 mei. Het Belgisch commando van de Medische Dienst trachtte de lichte zieken te evacueren naar Nantes dat voorbehouden was aan de Belgische troepen. Te dien einde stelde men op 21 mei in het Maritiem hospitaal een detachement samen van 300 herstelden die toevertrouwd werden aan commandant Linard De Guertechin. Vergezeld van een andere officier moest hij proberen de Somme te overschrijden bij Abbeville. ‘s Namiddags kwam het detachement terug omdat alle bruggen op de Somme door de vijand bezet bleken”.

“In het Franse leger moest men reeds op de hoogte geweest zijn van deze informatie want te Le Touquet op dezelfde dag bevestigde de Franse kolonel-geneesheer Debeyre zijn Belgische confraters die op verkenning kwamen dat men ter plaatse moest blijven en zijn werkzaamheden voortzetten”.

“Men ging dus door met de verzorging en het om langs om meer wanhopig zoeken naar levensmiddelen. De effectieven groeiden voortdurend aan: men moest de reeds magere rantsoenen verminderen. Er heerste vreugde wanneer de karweiploegen die de omgeving afzochten terugkeerden met een handvol groenten, een zak bloem of een volledig varken”.

Er was op zijn zachtst gezegd chaos en er speelden zich daar verschrikkelijke taferelen af. Ziehier hoe luitenant Pourbaix hierover getuigt:

“Het MH Gent werd overgebracht naar Berck waar dezelfde chaos heerste: geen medische zorgen. Na enkele dagen kregen we bevel te voet naar Bernay te gaan (190 km.). Eén enkele dokter te voet vergezelde een goede duizend, aan de benen gewonden, zonder eten, zonder medische en farmaceutische zorg. Veel dokters vertrekken met hun familie met eigen vervoer. De colonne gekwetsten werd door het verkeer op de weg verspreid en enkele dagen later werden we krijgsgevangenen gemaakt”.

Een aantal van deze ongelukkigen slaagde er toch in, op een doorwaadbare plaats, de Somme te overschrijden te Crotoy.

De 22e mei slaagde de Franse commandant Detige er in het hospitaal Lannelongue te verlaten met een op het strand vastgelopen boot. Hij ontscheept te Dieppe en gaat vervolgens naar Rouen waar hij aan luitenant-generaal Vincotte vraagt al het mogelijke te doen om de 2500 gekwetsten van Berck te evacueren. Deze neemt daartoe contact op met admiraal Darlan die de Marinebasis Duinkerke opdracht geeft het nodige te doen. Zou Berck veranderen in een tweede Duinkerke? Dit project, indien het werkelijk bestaan heeft, werd afgeblazen door de aankomst van de Duitsers op 22 mei. Een Duitse officier kwam het personeel melden dat ze krijgsgevangen waren.

In tegenstelling met wat gebeurde te Berck-stad verliep de aankomst van de Duitsers rustig in de hospitalen. Hun aankomst in het Maritiem- en casinohospitaal verliep zonder veel ruchtbaarheid. Commandant Pierret en apotheker Nenquin getuigen hierover het volgende:

“De 22e, terug van een opdracht, meldde adjudant Custers ons de tegenwoordigheid van Duitse tanks in de nabijheid van de stad. Een Duitse post die zich installeerde in een villa op enige afstand van het hospitaal hief meteen elke twijfel op”.

“De 22e vernomen hebbende dat een ‘kreupelencentrum’ zich had geïnstalleerd in het Casino van Berck stelden wij ons ter beschikking van kapitein-geneesheer Morimont, directeur van deze instelling. Dezelfde dag toen wij vergaderd waren in het bureel van de commandant, kwam een Duits officier ons melden dat we krijgsgevangen waren”.

Op 23 en 24 mei leefde commandant Pierret in het Maritiem hospitaal nog steeds in een atmosfeer van paniek:

“De patiënten kwamen nog steeds aan: gewonden, koortsigen, kreupelen of verloren mannen. Vanaf 24 mei waren er meer dan 2000: Belgische of Engelse militairen, burgers, mannen, vrouwen en kinderen in nood. De gangen lagen vol met lichamen op stroo of simpel op de grond. Er was een buitengewone ordeloosheid, de menselijke lading meer en meer een verschrikking”.

Het is in een dergelijke sfeer dat de Franse soldaten die de 22e gekwetst werden, in café ‘Slachthuis’ op de 23e ‘s morgens werden binnengebracht. We vernamen van de bewaakster dat ze min of meer verlaten in een gang geplaatst werden vooraleer afgevoerd te worden naar het Cazin hospitaal gereserveerd voor de Fransen.

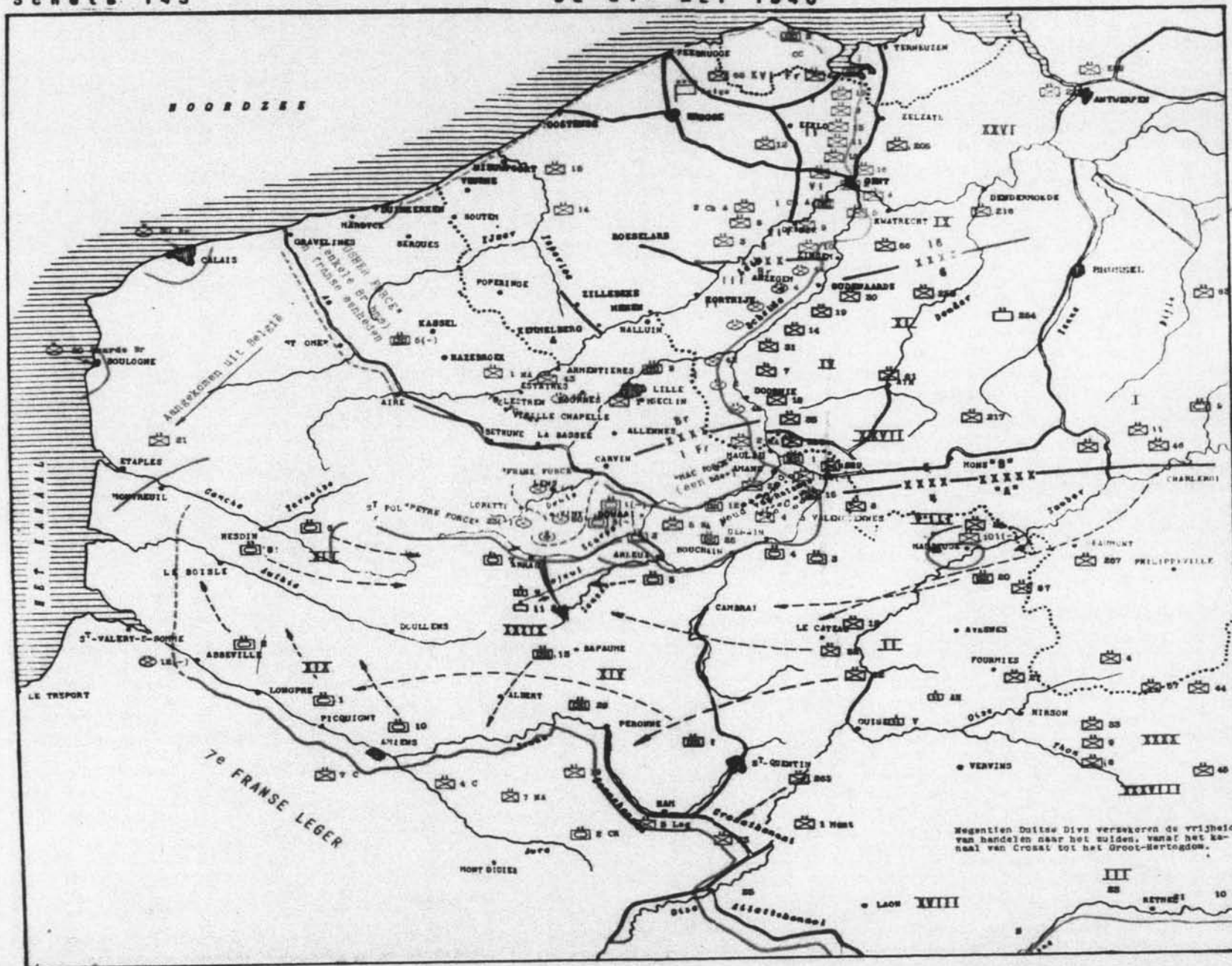
“Het personeel van het MH van Namen en de in Berck verspreide kleine formaties werden gehergroepeerd in de twee centrale hospitalen. Men moest de levensmiddelen nog verminderen. De reserves slonken zienderogen en karweiploegen slaagden er niet meer in nog uit te rukken gezien de Duitsers onze voertuigen opgeëist hadden of omdat ze zonder benzine stonden. We dreven af naar een tot dan ongekende toestand”.

“Op een avond, bij valavond, installeerde een Duitse batterij zich in de duinen juist voor het hospitaal. Eén van hun patrouilles op ronde kwam in discussie met het personeel van wacht van het hospitaal. Uiteindelijk werden commandant Pierret, adjudant Bergmans en soldaat Chaqueue bij de batterijcommandant gebracht. Wanneer de Belgische officier hem er aan herinnerde dat de Conventie van Genève de medische instellingen beschermde en verbood een gevechtseenheid zo dicht bij een hospitaal op te stellen antwoordde de artillerist: “Keer terug, sluit alle vensters. Indien er één van geopend wordt zullen wij deze twee gijzelaars die we hier houden fusilleren”. De batterij is gelukkig ‘s anderendaags in de vroege morgen vertrokken na de gijzelaars Bergmans en Chaqueue gelost te hebben”.

TOESTAND VAN HET FRONT OP 21 MEI 1940

Schets 143

DE 21e MEI 1940

2005-173

De eerste dagen genoten de soldaten volledige vrijheid. De foto's door de Duitse propagandadienst gemaakt rond 25 mei op de dijk tonen ons zonder enige twijfel hoe deze dagen waren. Ontwapende Belgische soldaten in uniform omringen enkele Duitse soldaten en een automitrailleuse. Er zijn ook burgers. Een groep Duitse soldaten ligt in zwembroek op het strand. Geen spoor van agressiviteit aan beide zijden. Men observeert elkaar. Wat verder wordt een groep Belgische soldaten gefotografeerd op de trappen van het Casino. Een Rode-Kruisvlag hangt aan de gevel. Geen enkele soldaat draagt enig verband. Iedereen lijkt in blakende vorm. Ze hebben zich blijkbaar in veiligheid gebracht onder de Rode-Kruisvlag. Op een andere foto wandelen drie luitenants van de Belgische Medische Dienst in uniform in alle vrijheid over de dijk, midden burgers en Duitsers. Apotheker Nenquin geniet van dezelfde vrijheid:

"Heden 22 mei heb ik wachtdienst gelopen in de geïmproviseerde apotheek van het casino. De Duitsers laten ons een relatieve vrijheid. Ik heb er van geprofiteerd om de verbanden en farmaceutische producten die wij ontbeerden te gaan halen bij de lokale apotheken".

27, 28 en 29 mei waren dramatische dagen in het Maritiem hospitaal te Berck.

"De 27e 's morgens kwam een detachement Duitsers in het hospitaal en deed alle gezonde patiënten en het personeel, met uitzondering van enkele dokters, de eerwaarde zusters en de verpleegsters, verzamelen. Men bracht iedereen over naar het vliegplein waar reeds veel Belgische en Franse gevangenen verzameld waren. Weldra besliste het Duits commando, dat de operaties leidde, de officieren en 120 verpleegkundigen terug te sturen naar het Maritiem hospitaal. Het restant, verplegers en zieken, werd meegenomen met onbekende bestemming".

"Profiterend van de afwezigheid van het kader, waarvan ze dachten het niet meer terug te zien, plunderden de zieken die nog ter plaatse waren keukens, magazijnen, burelen en zelfs de bagage van officieren".

"Het enige pluspunt van deze triestige dag was het verminderen der effectieven die het probleem der bevoorrading minder schrikwekkend maakte".

"De 28 meldde de radio het verschrikkelijke nieuws van de capitulatie van België. De hatelijke toespraken die er op volgden zweepten enigszins de geesten van onze gastheren op met enkele wrijvingen tot gevolg die echter snel susten na de tussenkomst van de Belgische directie bij de directrice van het Maritiem hospitaal".

"Op 29 mei ging majoor Schmitz van het Lannelongue hospitaal, onder Duitse begeleiding, naar Boulogne. Hij verkreeg er enkele levensmiddelen die hij verdeelde tussen beide hospitalen van Berck. Het was weinig, maar beter dan niets".

"Voor het Maritiem hospitaal had zich een park gevormd van diverse voertuigen: camions, personenwagens, ziekenwagens, geïmmobiliseerd bij gebrek aan benzine. De Duitsers kwamen er zich weldra naar behoefte bevoorraden".

Het einde, 3 juni - 2 juli

Na het 'laisser faire' van de eerste dagen namen de Duitsers de situatie in handen en reglementeerden het leven van de soldaten voor dewelke ze nog aarzelden tussen het statuut van gewonden of die van krijgsgevangene. Vanaf 25 mei noteert een Duitse majoor-geneesheer, op inspectie te Berck, in een rapport bestemd voor de geneesheer van de groep von Kleist:

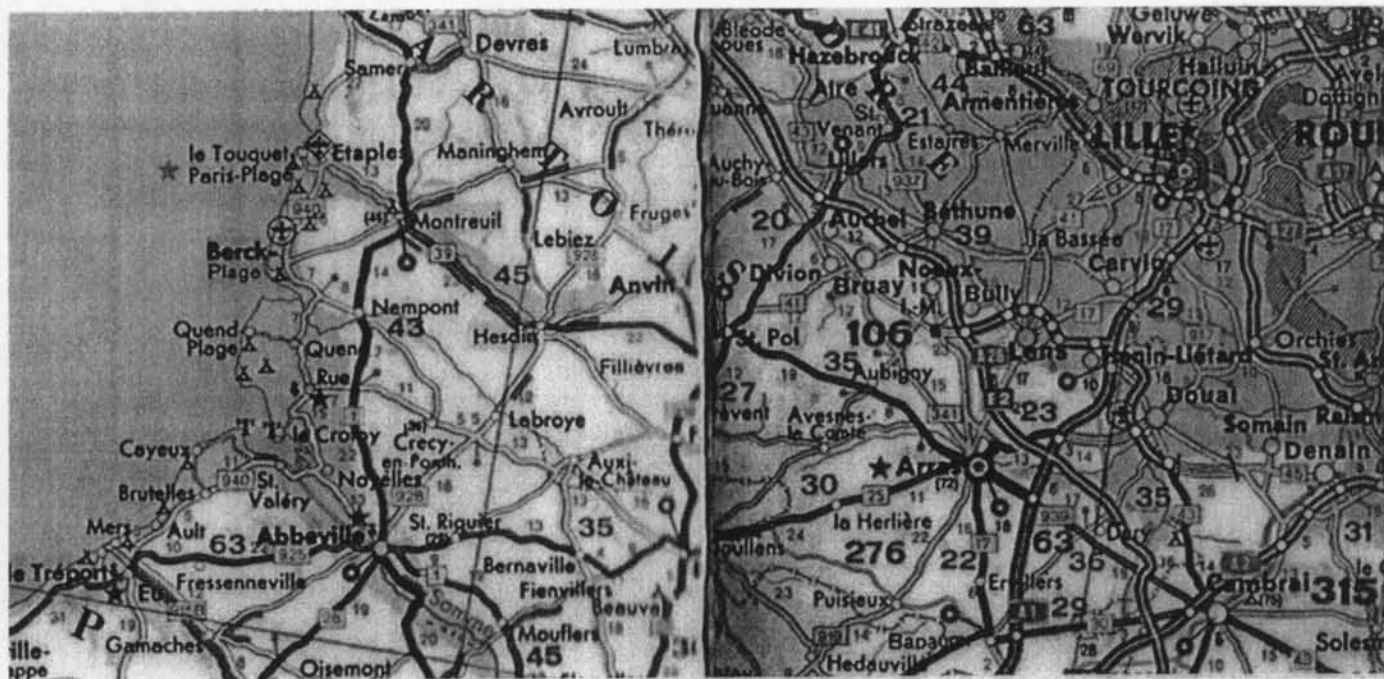
“In Berck en Le Touquet vindt men veel Franse en Belgische officieren en soldaten die op de vlucht zijn. Men moet ze zo vlug mogelijk triëren en overbrengen naar krijgsgevangenkampen met inbegrip van diegenen die genezen zijn en nog in de militaire hospitalen verblijven”.

Van zijn kant bemerkt commandant Pierret in het Maritiem hospitaal een verandering van houding:

“Vanaf begin juni stelden de Duitsers er de wet en beslisten over de bestemming van personeel en zieken nu eens de enen dan weer de anderen meenemend zonder enige inspraak van de Belgen. Het moet gezegd dat hun houding ingegeven scheen door hun zorg voor orde en rationalisatie en door hun beslissing zo snel mogelijk de Franse kust te evacueren”.

Binnen enkele dagen begonnen de evacuaties en elk om de beurt werden de hospitalen geleidigd. Op 04 juni was het Casino de eerste aan de beurt, zonder twijfel omdat daar de meest gezonde mannen verbleven.

“Dinsdag: 04 juni een officier deelt ons mede dat wij ons moeten klaar maken voor vertrek. De gekwetsten worden afgevoerd. Rond de middag, als onderdeel van een grote colonne gevangenen, vertrekken we te voet naar Montreuil waar we 's avonds rond 21 uur aankomen. Op 05 juni blijven we te Montreuil. Op 06 juni etappe te voet van Montreuil naar Hesdin. Op 07 juni etappe te voet van Hesdin naar St.Pol. De 08 juni etappe St.Pol-Cambrai per camion. In de namiddag vertrek uit Cambrai per spoor. Op 09 juni rond 22 uur aangekomen in het station Schaerbeek-Brussel”.

Kaart evacuatie etappes: Berck-Montreuil, Montreuil-Hesdin, Hesdin-St.Pol, St.Pol-Cambrai.

Iedere dag verlaten dergelijke colonnes met gezonde soldaten maar soms ook met gewonden, waarvan sommigen tamelijk ernstig, Berck. De bevolking van Berck kijkt ontsteld naar deze defilé van lijdenden onder een brandende zon. Allen zullen ze dezelfde weg afleggen: 1e dag te voet Berck-Montreuil, 2e dag te voet Montreuil-Hesdin, 3e dag te voet Hesdin-St.Pol, 4e dag St.Pol-Cambrai in camions en eindelijk Cambrai-Brussel per trein.

Op 05 juni worden de gezonde manschappen van het Lannelongue hospitaal geëvacueerd.

“Op 05 juni doet de Duitse overheid het grootste deel van het verplegend personeel en gehospitaliseerden verzamelen op de koer waarna we overgebracht worden naar het kamp van Montreuil en vandaar naar de kazerne van Hesdin, dan naar het kamp van St.Pol en Arras en eindelijk naar de citadel van Cambrai. Vandaar vertrokken we per spoor naar Brussel-Josaphat waar we aankwamen op 09 juni te 22.00 uur”.

Op 08 juni zelfde scenario in het Maritiem hospitaal waar de Duitsers alle resterend personeel verzamelen en deze gevangenen overbrengen naar België. Eén van de gewonden die met zo'n colonne vertrok, liet ons een verslag van het traject te voet:

“Op 31 mei werd ik van de sanitaire trein te Auxi-le-Château door de Duitsers overgebracht naar het Maritiem hospitaal van Berck-Plage. Ik verbleef er tot 04 juni. Ik heb toen te voet de afstand Berck-Plage-Montreuil moeten afleggen. Door deze mars werd mijn knieverwonding opnieuw besmet. Daardoor moest ik te Montreuil blijven tot 10 juni. Op 10 juni werd ik met andere Belgische, Franse en Engelse gevangenen per autobus naar Hesdin, St.Pol, Arras en de citadel van Cambrai gebracht. Toen vertrokken de Belgen van Cambrai naar Brussel”.

Eens de hospitalen van Berck geleidigd waren, werden alle officieren-geneesheren van 11 tot 19 juni geconsigneerd in een hotel.

Op 13 juni komt de, door het Belgische Rode Kruis gestuurde, kolonel-geneesheer Gennotte, belast met de directie van de Belgische Medische Dienst van Noord-Frankrijk, te Berck aan. Hij stelt dezelfde dag de samenstelling van de twee grote hospitalen die nog werkten op:

Het Lannelongue hospitaal (majoor-geneesheer Fontana):

personeel: 25 dokters, 3 apothekers, 5 officieren-administrateurs, 1 aalmoezenier, 2 onderofficieren-apothekers, 2 verplegers, 22 autovoerders, 97 verpleegsters, 23 hospitaalzusters, 22 burgerlijke bedienden.

*Gehospitaliseerden: 444 militairen waarvan 6 gekwetste Engelsen.
96 zwaar gewonden, 247 lichtgewonden.
39 zwaar zieken, 62 lichte zieken.*

Het Maritiem hospitaal (majoor-geneesheer Pireaux):

personeel: 23 dokters, 5 apothekers, 2 chirurg-tandartsen, 3 officieren-administrateurs, 18 verplegers, 94 verpleegsters, 10 hospitaalzusters, 10 burgerlijke bedienden.

*Gehospitaliseerden: 604 waarvan 23 Engelsen en 180 burgers.
340 zwaar gewonden, 87 lichtgewonden.
123 zwaar zieken, 54 lichte zieken.*

Hetzij in totaal ongeveer 850 resterende militairen op de, op 22 mei, 2500 geschatte en de op 25 mei door de Duitsers 1600 getelde, voor beide hospitalen.

Op 15 juni krijgt kolonel-geneesheer Genotte bevel alleen het allernoodzakelijkste personeel te behouden.

Op 18 juni worden veel reservegeneesheren in vrijheid gesteld en het aantal verpleegsters en zusters wordt teruggebracht op 100 voor beide hospitalen.

Op 20 juni houdt het Lannelongue hospitaal op te functioneren als Belgische verpleeginstelling. Alle gewonden keren terug naar België, 30 van de zwaarst gewonden worden opgenomen in het Maritiem hospitaal.

Op 28 juni blijft in het Maritiem hospitaal nog volgend personeel in functie: 7 actieve geneesheren, 4 actieve apothekers, 3 actieve officieren-administrateurs, 9 reservegeneesheren waarvan de in vrijheidstelling geweigerd werd. Op 30 juni verbleven in het hospitaal nog 3 zieken.

Op 02 juli sloot het Maritiem hospitaal zijn deuren. Al het personeel werd gerepatrieerd. Berck - Plage hield op te bestaan als zetel van de Belgische Militaire Geneeskundige Dienst.

“Het hospitaal vertrok op 02 juli per spoor via St.Omer en Brussel. Commandant Pierret ging de baan op met twee camionettes vol documenten want het oorspronkelijk materiaal samengebracht te Tielt bleef ter plaatse. Wanneer de voorwerpen van de overledenen en de rapporten van de periode ‘Rood Kruis’ van het hospitaal overhandigd waren aan dit organisme te Brussel bleven, in de camionette nog alleen de archieven van St.Laurent. Zij werden uiteindelijk teruggebracht naar hun plaats van vertrek na een exodus van 50 dagen”.

Luitenant-kolonel Genotte beëindigde hierop zijn opdracht en merkte hierbij op dat:

“De ontvangst die ons te beurt viel vriendelijk was. Al onze gewonden werden goed verzorgd en eerbiedig behandeld”.

(wordt vervolgd)

UIT MIJN OUDE DOOS -DEEL 8

door **Simon IPPEL**

Over wat spraken we zoal thuis? Hier heb ik het over de jaren van vóór de oorlog 40-45.

Vooreerst: er was nog geen TV en een radio bezaten wij niet. Alleen mijn oom Jan en tante Julia hadden een radio,¹ dus gingen we bij hen elke dinsdagavond naar de "Bonte Dinsdagavondtrein" luisteren. Ik verstond niet veel van wat ze in het Hollands vertelden, maar gans de familie lachte en het was er zeer gezellig. Mijn vader vertelde mij later toch de klucht.²

De enige informatiebron was toen voor ons het dagblad en wat de klanten vertelden aan mijn vader die als kappersknecht te werk gesteld was.

- * De moord in de duinen op Margriet Cheyng was het gesprek van elke dag. Eerst over de ontdekking: wie kon het gedaan hebben, wat zat daar achter? Kortom iedereen sprak erover en elk had er zijn eigen mening over.
- * De dood van onze geliefde koningin Astrid te Küsnacht, eind juli 1935.
- * Ook de oorlog in Abessinië lag nog vers in het geheugen.
- * De diefstal van het "Lam Gods". Over Goedertiere³ spreekt men nog steeds. In de dagbladen van vandaag is het een steeds terugkerend verhaal. Wat in 1935 plaats vond, komt nog steeds boven water. Men doet nu nog opzoekingen, die tot op heden altijd op een sisser zijn uitgelopen....
- * En natuurlijk de dagelijkse gebeurtenissen in onze stad. Onze "Colle en Manchette" stelde zich kandidaat voor de gemeenteraad en hield een meeting. Iedereen wilde er bij zijn. De Alfons Pieterslaan⁴ stond vol tot aan de overkant van de straat⁵; Zelfs de trams konden slechts met veel belgerinkel door.

Wat zeer veel besproken werd in ons gezin was het turnen⁶. Mijn vader was medestichter van de Oostendse Turnvereniging Noordzee en ook bestuurslid en mijn moeder naaide bijna alle kledjes van de meisjes voor hun optreden in o.a. in de Stedelijke Schouwburg. Onze keurturners (Bundervoet en Defer⁷) deden mee aan een wedstrijd te Verviers. Daar haalden zij uitstekende resultaten, maar de plaatselijke turner was de winnaar. De volgende week ging het Nationaal Kampioenschap door te Oostende en daar zouden ze "revanche" nemen.

Mijn moeder ging met de dames naar een wedstrijd in Esch-sur-Alzette (Luxemburg). Een reis waar ze o.a. de Hertogin van Luxemburg heeft gezien. Juist vóór de oorlog is ze dan met een nationale groep turners naar Praag geweest om het "Sokkolfeest" bij te wonen, samen met enkele Oostendenaars zoals Julien Brussee (Noordzee), Louis Reilzen (KVGGO)⁸, Arthur Defer, Juffrouw Simontje van de Café Blokjes⁹ en nog enkele Oostendenaars.

In de Rogierlaan stond het Sportpaleis. Wanneer het regende was dit ons toevluchtsoord. Daar huisde de "Flandria Boxing Club" o.l.v. Theo Van Haverbeke als trainer. Met één van zijn zonen

¹ Zij woonden in de St. Niklaasstraat (6 ?).

² Deze met een reukje aan natuurlijk niet.

³ De vermoedelijke dief.

⁴ Toen de boulevard du Midi.

⁵ Hoek veldstraat en de boulevard in de café "De Pelican", over de boekhandel van Degrijse.

⁶ De gymnastiek.

⁷ De zoon van Chef Boddaerd "boutje", kon niet mee: hij had zijn pols verstuikt.

⁸ Toen voorzitter van het Kon. Van Nest Genootschap afdeling Turnen.

⁹ Bij "de Block" café waar Noordzee haar bestuursvergaderingen hield. Is nu P.C. handel. Vader De Block was een gewezen jockey.

Marcel ¹⁰ was ik bevriend, dus kon ik er de trainingen en sommige wedstrijden gratis meemaken. Zo ontmoette ik er o.a. Karel Sys, Wimme (komende van Brugge), Serpieters en Allary.

Wanneer er een wedstrijd was, werden door sommige vissers niet al te stichtelijke woorden geroepen, zoals bvb "je moet niet staan dansen, Godver..., je moet erop slaan". Daarom had mijn moeder niet graag dat ik naar die wedstrijden ging.

Met Pasen (1935?) ben ik voor de eerste maal naar het Kursaal geweest¹¹, maar niet voor een concert, wel voor een boksmatch. Roth tegen Sys. De uitslag was match-nul, denk ik.

Remi Van Bellegem was een vriend van mijn vader en inrichter (?) van het Criterium van Oostende. Hoe hij het klaar speelde weet ik niet, maar jaarlijks lokte hij alle grote renners naar Oostende. Hier spreek ik van bekenden zoals Sylveer en Romain Maes (geen familie van elkaar), Karel Aerts, Felicien Vervaecke en vele Franse en Italiaanse renners die in de laatste Tour de France hadden mee gedaan. Ik geloof dat er toen meer dan zestig grote renners mee deden plus enkele kleinere goden.

Voetbal was sinds mijn geboorte taboe in ons huisgezin. Mijn vader is zeer lang officieel afgevaardigde geweest bij 't VG-tje. Maar toen kreeg hij te horen dat je "je vader en moeder moet vermoord hebben om nog naar een match te gaan". Hij is ermee gestopt.

In het zwemmen sprak men toen van de opkomende Fernanda Caroen, zij won regelmatig de 50 meters crawl voor meisjes. Terwijl Ivonne Vandekerckhove (die iets ouder was) in de 100 meter streek haar eerste plaats opeiste. Beiden zijn nog naar de Olympische Spelen geweest te Londen (1948) maar hebben er geen "potten gebroken".

Bij de jongens was Carlo Zonnekeyn (tje) in de 200 meter vrije slag een opkomende kracht. Later heb ik nog veel gebabbeld met hem toen hij redder was in de zwemkom van de thermen.

Over zwemmen gesproken "'t zwemschooltje"¹² in 't Bosje stond onder toezicht van Berten Lusyne, een van de bekendste turnleraars van O.T.V. Noordzee. Daar kon je een toegangkaart kopen voor de ganse dag, voor een halve dag¹³ en zelfs een abonnement. Je kon er ook een "slobberbroek" huren en een handdoek. Alles was er primitief, maar aan gezelligheid ontbrak het niet. Men kroop in een afzonderlijke cabine¹⁴ of in 't kiekenkot. Deze laatste was een omkleedruimte voor een dertig tot vijftig jongeren. De meisjes mochten alleen 's morgens binnen en hun cabines waren aan de overkant van het zwembad. Sommige jongens keken door de reetjes van de deuren of ze iets konden zien, maar Berten hield het in 't oog en ze vlogen buiten.

Op een namiddag hebben wij er een aardbeving meegemaakt. Het zwemwater ging aan het trillen en men kon een dof gerommel horen. Niemand wist wat er gaande was. Ik heb het maar vernomen toen het 's anderendaags in de dagbladen stond.

¹⁰ Maurice is een zeer beroemde bassist.

¹¹ Mijn oom Pol was er namelijk "Kaartjes knipper".

¹² Waarom 't zwemschooltje? Berten Lusyne leerde er iedereen, tegen een vergoeding, zwemmen. Ook ik heb daar leren zwemmen.

¹³ 's morgens of 's namiddags

¹⁴ met twee, drie of meer.

NOG OOSTENDSE (KIJK)BOEKEN OPNIEUW BEKEKEN

door Norbert HOSTYN

In januari 2002 publiceerden we in dit tijdschrift een bijdrage onder deze titel minus het woord "nog". Raymond Vancraeynest zorgde intussentijd voor verheldering (2002/57) bij een uiterst intrigerende foto. We zorgen nu voor een vervolg. "Kijk" van "kijkboeken" staat nu tussen haakjes in de titel omdat enkele van de besproken publicaties veel rijker zijn dan beeldmateriaal alleen. Toch is het ons hier vooral te doen om de iconografische waarde van de afbeeldingen in de besproken boekwerken.

Vele duidingen bij namen bevatten informatie die nu misschien nog evident en dus overbodig lijken maar dit binnen 10 à, 20 jaar niet meer zullen zijn.

Willy Van den Bussche, De zee en het vissersvolk gezien door fotograaf Maurice Antony (1883-1963), Jabbeke (Provinciaal Museum Constant Permeke), 1981.

"E ploate of e kabeljauw, dat is mien leven..."

Het Provinciaal Museum Constant Permeke bracht op initiatief van conservator Willy Van den Bussche jarenlang tentoonstellingen die gerelateerd waren aan de figuur van Constant Permeke. Zo was er een retrospectieve over zijn vader Henri Permeke, en ook één over een dicht familielid, Maurice Antony. Dit was in de zomer van 1981. De tentoonstelling focuste op één aspect van fotograaf Antony, dat waarin de parallellen met Constant Permeke het grootst waren: de wereld van de Oostendse visserij. De catalogus met schitterende reproducties op ware grootte (t.z.z. het klassieke formaat van een Antony-foto), kende een echt succes. Vele catalogi eindigden versneden, als losse fotos in kadertjes. Nu is ze een gezocht collectors-item.

Er is dit boek, en er is tevens de catalogus "*Maurice en Robert Antony, ooggetuigen*" (Venetiaanse Gaanderijen, 1998). Maar een echt uitgebreid, royaal kijkboek met het oeuvre van Antony is er nog niet. Vooralsnog onbetaalbaar wegens de hoge reproductierechten.

Zo zien we dat ook de medaille van het beeldrecht (tot 70 jaar na overlijden van de kunstenaar/fotograaf) twee zijden heeft: royale inkomsten via de rechten voor de erven versus een rem op bredere naambekendheid van een groot fotograaf via een degelijk fotoboek dat juist door de rechten onbetaalbaar wordt in ons kleine taalgebied. Wet/geld versus hart/idealisme. Een onvermoed stuk patrimonium blijft zo voor velen gesloten. En daar is de faam van een fotograaf en deze in het bijzonder dan weer niet mee gediend.

Ook "*Antony en het Vissersvolk*" toont slechts het topje van de ijsberg, alleen nog maar van de maritieme foto's van Antony.

Een verdwenen wereld van visserij en kleurrijke figuren doemt voor ons op : garnaalkruiers (39), nettenbreisters (42), strandvissers (39, 40), vislossers (4, 33), visserboten van weleer : O.60 (17), O.88 (17), P.93 (8) Een sterke foto is die van de storm van 14 augustus 1930 (38). Vol nostalgie is deze van de vismarkt (10). Oude gebruiken zoals het inzetten van hondenkarren (30, 31) herinneren ons aan tijden zonder GAIA.

Willy Van den Bussche's "*De zee en het vissersvolk gezien door fotograaf Maurice Antony*" bevindt zich in het fonds "Ostendiana" van de Sted. Openbare Bibliotheek Kris Lambert en in de Cultuurbibliotheek van de Provincie.

OPENINGSDATA MUSEUM IN 2005

- Elke zaterdag
- Van 26 december 2004 t/m 09 januari 2005 (gesloten 28 december 2004, 01 en 04 januari)
- Van 05 februari t/m 13 februari (gesloten 08 februari)
- Van 26 maart t/m 10 april (gesloten 29 maart en 05 april)
- Van 05 mei t/m 08 mei
- Van 15 juni t/m 15 september (gesloten elke dinsdag)
- Van 29 oktober t/m 06 november (gesloten 01 november)
- Van 24 december t/m 08 januari 2006 (gesloten 25 en 27 december, 01 en 03 januari 2006)

Telkens van 10u tot 12u en van 14u tot 17u

Onze prijs = uw profijt
Uw kleurenfoto's manueel
afgewerkt volgens de
moderne technologie
met multi-scanner

**COCK
CAMERA
SERVICE**

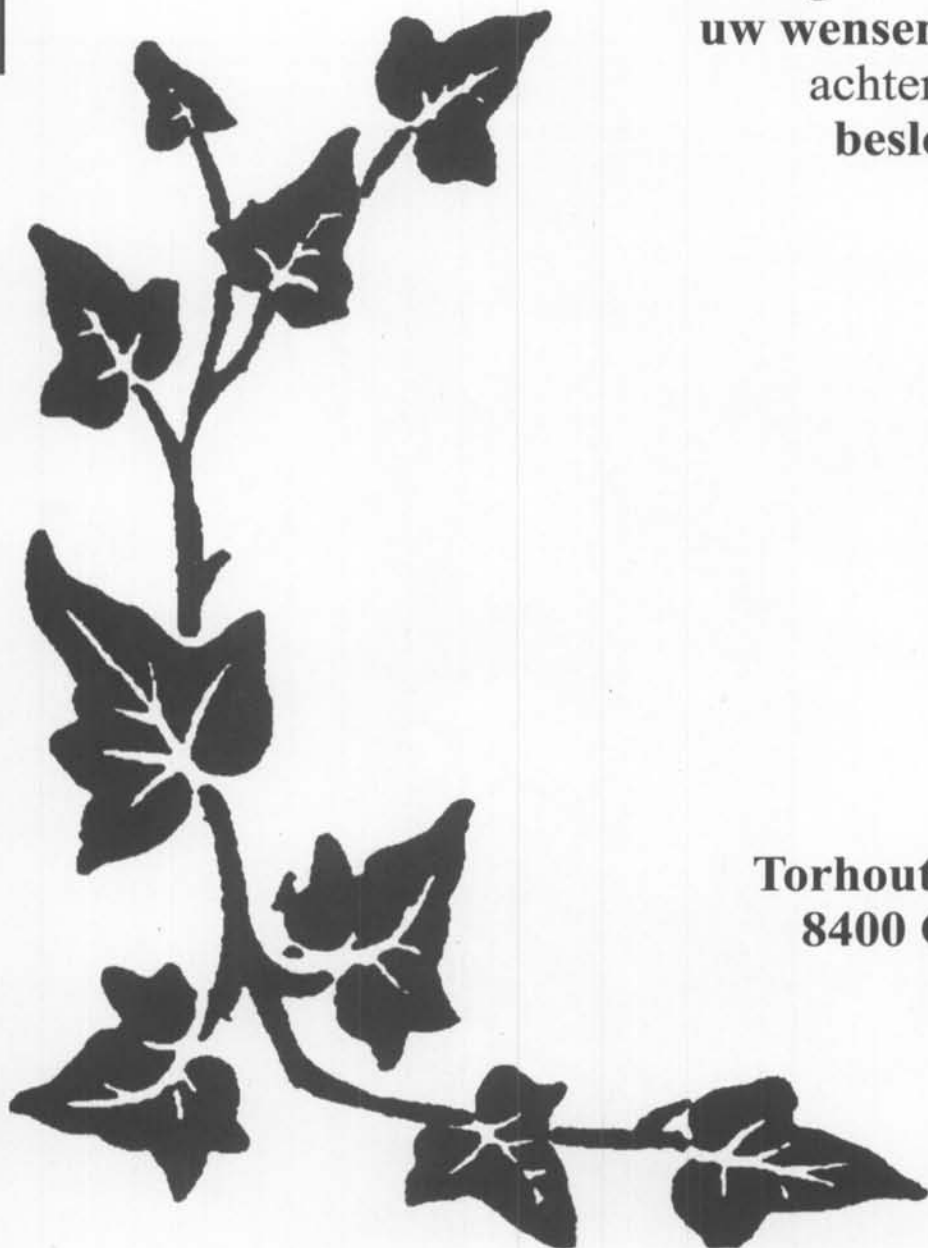
Hoek Jozef II straat en
Christinastraat - Oostende

Waar kwaliteit nog
vakmanschap is

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontra**kt
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059/80.15.53